

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Сумський державний університет

Введено в дію наказом №1061-І
від 15 листопада 2021 р.

**ПОЛОЖЕННЯ
ПРО ОРГАНІЗАЦІЮ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ
В СУМСЬКОМУ ДЕРЖАВНОМУ УНІВЕРСИТЕТІ**

(Версія 03)

(Базова версія затверджена рішенням вченої ради, протокол №09 від 15.06.2016 р.)

Суми 2021

МОН України	Положення про організацію освітнього процесу в Сумському державному університеті	Стор.2
СумДУ		Версія 03

ЗМІСТ

1. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ	3
2. ЗМІСТ ТА СКЛАДОВІ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ	3
2.1 Мета та принципи організації освітнього процесу	3
2.2 Мовна політика	3
2.3 Моделі організації освітнього процесу	4
2.4 Зміст освіти	5
2.5 Освітні програми	6
2.6 Навчальні плани	9
2.7 Індивідуальна освітня траєкторія та індивідуальний навчальний план здобувача вищої освіти	10
2.8 Навчально-методичні комплекси дисциплін. Робочі програми та силабуси навчальних дисциплін	10
3. ФОРМИ ЗДОБУТТЯ ОСВІТИ	12
4. ВІРТУАЛЬНЕ НАВЧАЛЬНЕ СЕРЕДОВИЩЕ	13
5. ЗАГАЛЬНИЙ ПОРЯДОК ОРГАНІЗАЦІЇ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ	14
5.1 Облікові одиниці навчальної роботи здобувача вищої освіти	14
5.2 Навчальне навантаження здобувача вищої освіти	16
5.3 Розклади занять, контрольних заходів та графіки консультацій	17
6. ВИДИ НАВЧАЛЬНОЇ РОБОТИ	17
6.1 Навчальні заняття	17
6.2 Індивідуальні завдання	19
6.3 Самостійна робота	21
6.4 Практична підготовка	23
7. ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ	25
7.1 Політика та принципи оцінювання	25
7.2 Контрольні заходи з оцінювання результатів навчання	25
7.3 Система оцінювання результатів навчання за дисциплінами	27
7.4 Семестровий контроль	29
8. ПРИЙОМ НА НАВЧАННЯ, ПЕРЕРИВАННЯ НАВЧАННЯ, ВІДРАХУВАННЯ, ПОНОВЛЕННЯ ТА ПЕРЕВЕДЕННЯ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ	31
9. ТРАНСФЕР КРЕДИТІВ	32
10. ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ З ДОУНІВЕРСИТЕТСЬКОЇ ПІДГОТОВКИ	33
11. ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ З ПРОФЕСІЙНОЇ (ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ) ОСВІТИ	34
12. ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ З ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ОСВІТИ	34
13. СИСТЕМА ВНУТРІШНЬОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ ВИЩОЇ ОСВІТИ	35
14. АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ	36
15. ПРАВА ТА ОБОВ'ЯЗКИ УЧАСНИКІВ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ	38
16. ПРИКІНЦЕВІ ПОЛОЖЕННЯ	40
Додаток 1 ГЛОСАРІЙ	41
Додаток 2 АБРЕВІАТУРИ	45

МОН України	Положення про організацію освітнього процесу в Сумському державному університеті	Стор.3
СумДУ		Версія 03

1 ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

1.1 «Положення про організацію освітнього процесу в Сумському державному університеті» (далі – Положення) визначає систему організаційно-управлінських та методичних заходів, що реалізуються Сумським державним університетом (далі – СумДУ, університет) із метою забезпечення здобуття якісної вищої освіти та задоволення інших освітніх потреб здобувачів вищої освіти та інших осіб.

1.2 Положення враховує Стандарти і рекомендації щодо забезпечення якості у Європейському просторі вищої освіти¹, є базовим нормативним документом, що регламентує діяльність структурних підрозділів університету (інститутів (у тому числі позабазових), факультетів, кафедр, центрів, та інших навчальних підрозділів, в яких надаються освітні послуги), що здійснюють підготовку здобувачів вищої освіти, їх керівників та інших посадових осіб з організації освітнього процесу. Певні питання організації освітнього процесу регламентуються, уточнюються, деталізуються іншими нормативними документами університету, які разом з цим положенням складають нормативну базу організації освітнього процесу в СумДУ.

1.3 Терміни в цьому Положенні вживаються у значеннях, визначених Законами України «Про освіту», «Про вищу освіту» та наведених в глосарії (Додаток 1 до Положення). У Додатку 2 наведені аббревіатури, що застосовуються у Положенні.

1.4 Положення діє в частині, що не суперечить чинному законодавству, загальнодержавній та внутрішньоуніверситетській нормативній базі управління якістю діяльності університету, є складовою останньої і розміщується у відповідному електронному Реєстрі².

2 ЗМІСТ ТА СКЛАДОВІ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ

2.1 Мета та принципи організації освітнього процесу.

2.1.1 Метою організації освітнього процесу є створення унікального освітнього середовища на засадах взаємної поваги і партнерства між здобувачами, науково-педагогічними працівниками та іншими стейкхолдерами, орієнтованого на задоволення потреб у розвитку, саморозвитку та самореалізації здобувачів, сприяння їх майбутнім кар'єрам та конкурентоспроможності на ринку праці для високотехнологічного та інноваційного розвитку країни, які здатні до свідомого суспільного вибору та сприяння сталому розвитку суспільства.

2.1.2 Освітній процес в університеті базується на принципах, визначених Законами України «Про освіту», «Про вищу освіту», базовим документом університету «Стратегічний план розвитку Сумського державного університету на 2020-2026 роки»³ та спрямований на реалізацію парадигми студентоцентрованого навчання.

2.2 Мовна політика

2.2.1 Мовою викладання в університеті є державна мова.

2.2.2 З метою створення умов для інтернаціоналізації освітньої діяльності університет може прийняти рішення про викладання однієї, кількох або всіх дисциплін, виконання

¹ Standards and Guidelines for Quality Assurance in the European Higher Education Area (2015). Brussels, Belgium.

² Реєстр, <https://normative.sumdu.edu.ua/>

³ Стратегічний план розвитку Сумського державного університету на 2020-2026 роки. Реєстр: <https://normative.sumdu.edu.ua/>

МОН України	Положення про організацію освітнього процесу в Сумському державному університеті	Стор.4
СумДУ		Версія 03

індивідуальних завдань та проведення контрольних заходів освітньої програми однією із мов Європейського Союзу, за умови що всі здобувачі освіти, які вивчають відповідні дисципліни, володіють нею. У разі, якщо є письмове звернення від одного чи більше студентів, університет забезпечує переклад державною мовою.

2.2.3 Концепція викладання іноземних мов в університеті орієнтована на вимоги «Загальноєвропейських Рекомендацій з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання»⁴ та регламентується цільовою комплексною програмою університету «Мовна політика та її реалізація, у тому числі через підвищення рівня володіння іноземними мовами студентами та співробітниками, – один із чинників успішності університету в міжнародному науково-освітньому просторі»⁵ та іншими документами, що розміщені в Реєстрі.

2.2.4 Університет утворює окремі групи або індивідуальні програми для здобувачів вищої освіти, які бажають вивчати навчальні дисципліни іноземною мовою. При цьому для іноземних громадян та осіб без громадянства університет забезпечує вивчення державної мови як окремої навчальної дисципліни. Окремі особливості організації підготовки здобувачів, які бажають вивчати навчальні дисципліни іноземною мовою, регламентовані Положенням про організацію викладання дисциплін та організацію захисту кваліфікаційних робіт англійською мовою⁶, що розміщено в Реєстрі.

2.3 Моделі організації освітнього процесу.

2.3.1 Освітній процес в університеті може реалізовуватись за традиційною, дистанційною, змішаною, гібридною моделями.

2.3.2 Традиційна модель організації освітнього процесу передбачає проведення занять викладачів із здобувачами в прямому контакті безпосередньо в аудиторіях.

2.3.3 Дистанційна модель передбачає індивідуалізований процес освітньої діяльності здобувачів вищої освіти, який відбувається в основному за опосередкованої взаємодії віддалених один від одного учасників освітнього процесу у спеціалізованому середовищі ХХ.

2.3.4 Реалізація моделі змішаного навчання^{7,8}, передбачає при проведенні контактних занять викладачів із здобувачами або ж під час самостійної роботи здобувача навчальної взаємодії у віртуальному навчальному середовищі університету⁹, та застосування, за потреби, інших технологій, сервісів, платформ (Google Classroom, Moodle, Microsoft Teams тощо), зокрема:

- технологій використання мобільних пристроїв під час навчання безпосередньо в

⁴ Common European Framework of Reference for Languages: Learning, Teaching, Assessment (2020). Council of Europe. <https://rm.coe.int/common-european-framework-of-reference-for-languages-learning-teaching/16809ea0d4>

⁵ Мовна політика та її реалізація, у тому числі через підвищення рівня володіння іноземними мовами студентами та співробітниками, – один із чинників успішності університету в міжнародному науково-освітньому просторі. Реєстр: <https://normative.sumdu.edu.ua/>

⁶ Положення про організацію викладання дисциплін та організацію захисту кваліфікаційних робіт англійською мовою. Реєстр: <https://normative.sumdu.edu.ua/>

⁷ Про змішану форму організації навчання за освітніми програмами. Наказ Сумського державного університету. Реєстр: <https://normative.sumdu.edu.ua/>

⁸ Про змішане навчання з окремих дисциплін. Наказ Сумського державного університету. Реєстр: <https://normative.sumdu.edu.ua/>

⁹ Концепція розбудови єдиного освітнього середовища e-learning в Сумському державному університеті. Реєстр: <https://normative.sumdu.edu.ua/>

МОН України	Положення про організацію освітнього процесу в Сумському державному університеті	Стор.5
СумДУ		Версія 03

аудиторії, віртуальних лабораторних робіт та інших технологій доповненої та віртуальної реальності, відповідних тестових технологій тощо;

- дистанційних курсів університету з освітніх компонентів навчального плану, що відповідають вимогам до навчальних матеріалів дистанційної форми здобуття освіти¹⁰;
- окремих компонентів, курсів інших ЗВО (у тому числі й дистанційними), що реалізуються за програмами академічної мобільності та віртуальних академічних обмінів за вимогами Положення про академічну мобільність здобувачів вищої освіти¹¹;
- окремих компонентів (дисциплін, курсових проєктів (робіт)) освітніх програм, що можуть бути зараховані як результати навчання в заходах неформальної освіти (масових он-лайн курси, тренінги, семінари, майстер-класи тощо) ¹², зокрема за підсумками участі в міжнародних, всеукраїнських студентських конкурсах, олімпіадах, конференціях.

2.3.5 Гібридна модель організації освітнього процесу використовується, як правило, в умовах карантинних обмежень і передбачає чергування традиційного навчання та проведення занять в режимі відеоконференцій, з використанням он-лайн платформ.

2.4 Зміст освіти

2.4.1 Зміст освіти в університеті визначається стандартами вищої освіти спеціальностей, освітніми (освітньо-професійними, освітньо-науковими чи освітньо-творчими) програмами підготовки, робочими програмами навчальних дисциплін та програмами практик, нормативними актами органів державного управління освітою та університету і реалізується під час проведення навчальних занять та інших видів навчальної, наукової та позанавчальної діяльності та висвітлюється у підручниках, навчальних посібниках, методичних матеріалах, дидактичних засобах тощо.

2.4.2 Зміст освіти включає:

- обов'язкову частину, що не може перевищувати 75 відсотків обсягу (в кредитах ЄКТС) освітньої програми і включає навчальні дисципліни, кваліфікаційні роботи, практики та інші види навчального навантаження здобувача вищої освіти, спрямовані на досягнення результатів навчання, визначених відповідним стандартом вищої освіти та освітньою (освітньо-професійною, освітньо-науковою чи освітньо-творчою) програмою;
- вибіркочу частину, що має складати не менше 25 відсотків обсягу (в кредитах ЄКТС) освітньої програми і передбачає вільний вибір освітніх компонентів здобувачем вищої освіти в очному, змішаному або дистанційному форматах з урахуванням їх індивідуальних потреб, спрямовану на формування та розвиток як загальних, так і фахових компетентностей. Окремими елементами можуть

¹⁰ Вимоги до навчально-методичних матеріалів дистанційної форми навчання та критерії їх оцінювання. Реєстр: <https://normative.sumdu.edu.ua/>

¹¹ Положення про академічну мобільність здобувачів вищої освіти. Реєстр: <https://normative.sumdu.edu.ua/>

¹² Положення про перезарахування результатів навчання здобувачів вищої освіти Сумського державного університету, отриманих у неформальній освіті. Реєстр: <https://normative.sumdu.edu.ua/>

МОН України	Положення про організацію освітнього процесу в Сумському державному університеті	Стор.6
СумДУ		Версія 03

бути: майнор (minor); мейджор (major); дисципліни каталогів вибіркових дисциплін циклів загальної та фахової підготовки.

2.5 Освітні програми

2.5.1 Підготовка фахівців в університеті здійснюється згідно з переліком спеціальностей, визначеним загальнодержавною нормативною базою¹³, відповідно до ліцензій, виданих МОН України, за певними рівнями вищої освіти (початковий (короткий цикл), перший (бакалаврський), другий (магістерський), третій (освітньо-науковий/освітньо-творчий), та за освітніми програмами, що передбачають присвоєння професійної кваліфікації з професій, для яких запроваджено додаткове регулювання на певному рівні вищої освіти.

2.5.2 Здобуття вищої освіти на кожному рівні вищої освіти передбачає успішне виконання особою відповідної ОП, що є підставою для присудження відповідного ступеня.

2.5.3 Освітньо-професійна програма (ОПП) – це система освітніх компонентів спеціальності (спеціалізації) на першому (бакалаврському) чи другому (магістерському) рівні вищої освіти.

2.5.3.1 Обсяг ОПП підготовки бакалаврів становить 240 кредитів ЄКТС. Обсяг ОПП для здобуття ступеня бакалавра на основі ступеня молодшого бакалавра або на основі ступеня фахового молодшого бакалавра за спеціальностями визначається вченою радою університету з урахуванням вимог та обмежень, визначених відповідним стандартом вищої освіти.

2.5.3.2 Обсяг ОПП підготовки магістрів, крім зазначених в пункті 2.5.4, становить 90-120 кредитів ЄКТС.

2.5.4 Обсяг ОП магістра галузі знань «Охорона здоров'я» у випадку, якщо ступінь магістра здобувається на основі повної загальної середньої освіти, становить 300-360 кредитів ЄКТС. Обсяг ОП для здобуття освітнього ступеня магістра галузі «Охорона здоров'я» на основі освітнього ступеня молодшого бакалавра або на основі фахової передвищої освіти визначається вченою радою університету з урахуванням вимог та обмежень, визначених відповідним стандартом вищої освіти.

2.5.5 Освітньо-наукова програма (ОНП) – система освітніх компонентів спеціальності (спеціалізації) на другому (магістерському) чи третьому (освітньо-науковому) рівнях вищої освіти.

2.5.5.1 Обсяг ОНП підготовки магістрів становить 120 кредитів ЄКТС. ОНП магістра обов'язково включає дослідницьку (наукову) компоненту обсягом не менше 30%.

2.5.5.2 ОНП підготовки докторів філософії містить наукову (дослідницьку) та освітню складові. Обсяг освітньої складової ОНП підготовки докторів філософії визначається стандартами вищої освіти, до їх затвердження є уніфікованим та становить 60 кредитів ЄКТС

2.5.6 ОП можуть відповідати одній предметній області або бути міждисциплінарними, передбачати можливість дуального навчання, реалізовуватися в одному підрозділі

¹³ Постанова Кабінету Міністрів України від 29 квітня 2015 р. № 266 «Про затвердження переліку галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти» (із змінами).

МОН України	Положення про організацію освітнього процесу в Сумському державному університеті	Стор.7
СумДУ		Версія 03

університету або бути міжінститутськими/міжфакультетськими, реалізовуватися паралельно у двох та більше підрозділах університету чи бути мережевими (реалізовуватися повністю або частково разом з іншими організаціями, у т. ч. закордонними).

2.5.7 В СумДУ реалізація ОП може здійснюватися за різними формами із застосуванням відповідних моделей організації освітнього процесу.

2.5.8 Ресурсне забезпечення реалізації ОП включає кадрове, навчально-методичне, інформаційне та матеріально-технічне забезпечення.

2.5.8.1 Кадрове забезпечення реалізації ОП включає: робочу проектну групу ОП, яку очолює керівник-гарант ОП (як правило завідувач випускової кафедри, або його заступник), науково-педагогічних працівників, які залучені до реалізації ОП та мають відповідну академічну та/або професійну кваліфікацію, яка забезпечує досягнення визначеної мети ОП та програмних результатів навчання.

Процес формування та функції робочої проектної групи, в тому числі функції керівника-гаранта ОП визначені у Положенні про робочі проектні та групи забезпечення у Сумському державному університеті.¹⁴

До реалізації ОП можуть також залучатись професіонали-практики, представники наукових установ, експерти, які мають належний досвід у відповідній галузі, представники роботодавців.

2.5.8.2 Навчально-методичне забезпечення ОП включає:

- стандарт вищої освіти спеціальності, на основі якого розроблена ОП;
- обґрунтування необхідності відкриття ОП;
- опис ОП та її профіль;
- навчальний план ОП;
- робочі програми навчальних дисциплін, що містять силабуси;
- навчально-методичні комплекси дисциплін;
- програми практик;
- вимоги та рекомендації до атестації (кваліфікаційного іспиту, кваліфікаційної роботи (проєкту)), до організації та результатів проектної та науково-дослідної діяльності здобувачів вищої освіти;
- документацію, що фіксує дані про процедури та процеси внутрішньої системи забезпечення якості.

2.5.8.3 Інформаційне забезпечення реалізації ОП полягає у формуванні відкритого безбар'єрного простору з метою інформаційної підтримки навчання, викладання та проведення досліджень учасниками освітнього процесу. Інформаційне забезпечення реалізації ОП здійснюється шляхом просування якісних інформаційних ресурсів та інноваційних послуг, надання доступу до відкритих та передплачених баз даних, електронних ресурсів власної генерації, Web-контент підтримки учасників освітнього процесу за дисциплінами, напрямками наукових досліджень. Інформаційне забезпечення взаємодії між учасниками освітнього процесу здійснюється через систему «Електронний особистий кабінет» (<http://cabinet.sumdu.edu.ua>) як єдиного вікна доступу до інформаційних сервісів, які створюють умови для комунікації НПП з

¹⁴ Положення про робочі проектні групи та групи забезпечення у Сумському державному університеті. Реєстр: <https://normative.sumdu.edu.ua/>

МОН України	Положення про організацію освітнього процесу в Сумському державному університеті	Стор.8
СумДУ		Версія 03

навчальними групами та окремими здобувачами; дозволяють здобувачам вищої освіти обирати дисципліни вільного вибору та формувати індивідуальну траєкторію, одержувати інформацію щодо результатів навчання та про індивідуальний навчальний план, тощо. Інформаційне забезпечення організації освітнього процесу здійснюється з використання власної автоматизованої системи управління АСУ «Університет».

2.5.8.4 Матеріально-технічне забезпечення включає забезпечення навчальними аудиторіями, лабораторіями, комп'ютерною технікою, ліцензованими пакетами прикладних програм, обладнанням, в т.ч. мультимедійним та устаткуванням, та інших інфраструктурних об'єктів СумДУ, які використовуються в освітній та позанавчальній діяльності.

2.5.9 Усі ОП мають єдиний порядок розроблення, затвердження, відкриття, оприлюднення, реалізації, моніторингу, постійного перегляду та закриття, визначений «Положенням про освітні програми вищої освіти Сумського державного університету», що розміщене в Реєстрі нормативної бази¹⁵.

2.5.10 ОП розробляються відповідними робочими проєктними групами на основі стандартів вищої освіти, а за їх відсутності на основі тимчасових стандартів вищої освіти СумДУ, за відповідними спеціальностями з формулюванням програмних компетентностей та очікуваних програмних результатів навчання, з урахуванням потреб всіх учасників освітнього процесу та зовнішніх стейкхолдерів, тенденцій розвитку спеціальності, ринку праці, галузевого та регіонального контексту та досвіду аналогічних вітчизняних та іноземних ОП.

2.5.11 Оформлення ОП має відповідати вимогам законодавчої та нормативної бази, зокрема, готуватись відповідно до вимог Методичної інструкції «Загальні вимоги до структури, змісту та оформлення освітніх програм», що розміщена в Реєстрі нормативної бази¹⁶.

2.5.12 Профіль ОП та перелік її освітніх компонентів оприлюднюються на веб-сайті СумДУ у Каталогі освітніх програм¹⁷ з можливістю доступу всіх зацікавлених осіб – вступників та їх батьків, здобувачів вищої освіти, академічної спільноти, випускників, роботодавців і незалежних установ оцінювання та забезпечення якості вищої освіти.

2.5.13 Політика¹⁸ і система забезпечення якості вищої освіти¹⁹ формують нормативну основу для процедур внутрішньої системи забезпечення якості ОП.

2.5.14 Робочі проєктні групи здійснюють моніторинг, періодичний перегляд та модернізацію ОП з метою підтвердження їх актуальності з урахуванням світових тенденцій розвитку відповідної галузі знань та затребуваності на ринку праці, підвищення ефективності організації освітнього процесу та задоволення потреб здобувачів вищої освіти та інших стейкхолдерів через систему внутрішнього моніторингу та зовнішнього оцінювання.

¹⁵ Положення про освітні програми вищої освіти Сумського державного університету. Реєстр: <https://normative.sumdu.edu.ua/>

¹⁶ Методична інструкція «Загальні вимоги до структури, змісту та оформлення освітніх програм». Реєстр: <https://normative.sumdu.edu.ua/>

¹⁷ Каталог освітніх програм. <https://op.sumdu.edu.ua/>

¹⁸ Політика забезпечення якості освітньої діяльності та якості вищої освіти Сумського державного університету. Реєстр: <https://normative.sumdu.edu.ua/>

¹⁹ Система забезпечення якості освітньої діяльності та якості вищої освіти СумДУ. Реєстр: <https://normative.sumdu.edu.ua/>

МОН України	Положення про організацію освітнього процесу в Сумському державному університеті	Стор.9
СумДУ		Версія 03

2.5.15 Зовнішнє оцінювання ОП університету здійснюється Національним агентством із забезпечення якості вищої освіти, вітчизняними та міжнародними незалежними установами оцінювання та забезпечення якості вищої освіти.

2.6 Навчальні плани

2.6.1 Навчальні плани за роком прийому укладаються на повний цикл підготовки робочими проєктними групами ОП під контролем завідувача випускової кафедри. Координацію роботи робочих проєктних груп та загальний контроль за виконанням вимог до навчальних планів здійснюють керівник групи забезпечення спеціальності та заступник декана факультету/директора інституту, центру, в якому надаються освітні послуги з підготовки здобувачів вищої освіти (далі - центру) з навчально-методичної роботи.

2.6.2 Навчальні плани складаються окремо для кожного рівня вищої освіти та за кожною формою здобуття освіти (в тому числі навчання зі скороченим або подовженим, порівняно з нормативним, терміном навчання) на основі відповідної освітньої програми та графіка навчального процесу.

2.6.3 Навчальні плани мають враховувати вимогу щодо вибіркової дисциплін, включати лише обов'язкові дисципліни та передбачати наявність кредитів для вибіркової дисциплін циклів загальної та фахової підготовки.

2.6.4 Навчальний план є частиною документації ОП, що зберігається у паперовій та електронній формах на випусковій кафедрі, та за поданням директора відповідного інституту/декана факультету затверджується вченою радою університету разом з відповідною освітньою програмою.

2.6.5 Навчальні плани за різними формами здобуття освіти, повинні бути ідентичними в частині структурно-логічної схеми підготовки, переліку дисциплін, обсягів навчального навантаження, контрольних заходів та індивідуальних завдань з урахуванням специфіки форми здобуття освіти в частині обсягів аудиторних занять та індивідуальних завдань (курсівих, науково-дослідних проєктів (робіт)), контрольних робіт, обов'язкових домашніх завдань тощо).

2.6.6 Перегляд навчальних планів і їх оновлення (за потреби) здійснюється щорічно за результатами перегляду та модернізації ОП. У разі відсутності необхідності внесення змін в ОП та чинний навчальний план його дія автоматично поширюється на наступний рік прийому контингенту здобувачів вищої освіти.

2.6.7 З метою розвитку гнучких міждисциплінарних навчальних траєкторій та сприяння академічній мобільності здобувачів вищої освіти під час планування обсягу окремих освітніх компонентів у кредитах ЄКТС відповідно до рекомендацій Європейської кредитної трансфертно-накопичувальної системи застосовується модульна структура навчальних планів.

2.6.8 Модульна структура навчальних планів передбачає, що освітній компонент навчального плану (освітньої програми), що включає всі види навчальної роботи здобувача вищої освіти, має дорівнювати або бути кратним п'яти кредитам ЄКТС.

2.6.9 Модульна структура навчальних планів, враховуючи специфіку підготовки здобувачів вищої освіти, не застосовується для освітніх (освітньо-професійних чи

МОН України	Положення про організацію освітнього процесу в Сумському державному університеті	Стор.10
СумДУ		Версія 03

освітньо-наукових) програм підготовки магістрів галузі знань «Охорона здоров'я» та ОНП підготовки докторів філософії.

2.6.10 Вивчення кожної навчальної дисципліни завершується заліком (диференційованим заліком) або екзаменом у строки, встановлені графіком навчального процесу. Кількість екзаменів у семестрі, як правило, не має перевищувати трьох.

2.7 Індивідуальна освітня траєкторія та індивідуальний навчальний план здобувача вищої освіти

2.7.1 Індивідуальна освітня траєкторія може бути реалізована через індивідуальний навчальний план. Індивідуальний навчальний план регламентує організацію навчання конкретного здобувача вищої освіти і є обов'язковим для виконання цим здобувачем.

2.7.2 Індивідуальний навчальний план для кожного здобувача вищої освіти розробляється та затверджується на кожен навчальний рік на основі навчального плану ОП здобувача.

2.7.3 Індивідуальний навчальний план формується з урахуванням вимог ОП щодо вивчення її обов'язкових компонентів і за результатами особистого вибору здобувачем вищої освіти дисциплін в обсязі, не меншому за встановлений Законом України «Про вищу освіту».

2.7.4 Визначення вибіркового дисциплін індивідуального навчального плану повинне відповідати принципам альтернативності та академічної відповідальності (недопущення нав'язування здобувачам вищої освіти певних вибіркового дисциплін в інтересах кафедр та окремих викладачів).

2.7.5 Здобувачеві вищої освіти також може надаватися можливість навчання за індивідуальним планом із поглибленою науковою складовою. Вимоги до кандидатів, порядок переведення та умови навчання за ним визначаються «Положенням про індивідуальну підготовку студентів за навчальним планом із поглибленою науковою складовою»²⁰ та іншими документами, що розміщені в Реєстрі.

2.8 Навчально-методичні комплекси дисциплін. Робочі програми та силабуси навчальних дисциплін

2.8.1 Організацію освітнього процесу, розробку та оновлення навчально-методичного комплексу дисципліни, контроль за якістю викладання навчальних дисциплін забезпечує кафедра, за якою вона закріплена.

2.8.2 Вибір кафедри для закріплення за нею дисципліни (освітньої компоненти ОП) здійснюється на основі збігу (ідентичності) назви, основного змісту навчальної дисципліни з найменуванням, спрямованістю навчально-наукової діяльності кафедри, відповідністю академічної та/або професійної кваліфікації науково-педагогічних працівників дисципліні (освітньому компоненту) відповідно до Ліцензійних умов провадження освітньої діяльності.

²⁰ Положення про індивідуальну підготовку студентів за навчальним планом із поглибленою науковою складовою Реєстр: <https://normative.sumdu.edu.ua/>

МОН України	Положення про організацію освітнього процесу в Сумському державному університеті	Стор.11
СумДУ		Версія 03

2.8.3 Навчально-методичний комплекс дисципліни (НМКД) – це сукупність матеріалів із конкретної навчальної дисципліни, представлених у паперовій та/або електронній формах, упорядкованих з дотриманням принципів академічної доброчесності, необхідних для формування у здобувачів вищої освіти результатів навчання, передбачених освітньою програмою та робочою програмою навчальної дисципліни.

2.8.4 НМКД може включати:

- робочу програму навчальної дисципліни;
- підручники, посібники, опорні конспекти лекцій, методичні вказівки до вивчення навчальної дисципліни;
- методичні вказівки для проведення практичних, семінарських та лабораторних занять;
- методичні вказівки для організації самостійної роботи та виконання індивідуальних завдань;
- вітчизняні та закордонні фахові періодичні видання відповідного або спорідненого профілю, зокрема в електронному доступі;
- контрольні завдання та критерії оцінювання (поточного, модульного, семестрового);
- завдання для індивідуальної роботи здобувача вищої освіти (контрольних робіт, курсових робіт (проектів) тощо), тести поточного контролю, кваліфікаційні завдання;
- екзаменаційні матеріали.

2.8.5 Рішення щодо складу та вимог до НМКД приймаються Радою із забезпечення якості вищої освіти структурного підрозділу, за яким закріплено ОП, доводяться до відома НПП та є обов'язковими до виконання. За змістовним наповненням НМКД мають бути достатніми для виконання вимог забезпечення якості вищої освіти.

2.8.6 Вимоги до НМКД для дистанційної форми визначаються «Положенням про розроблення та атестацію дистанційних курсів у СумДУ»²¹, наказом ректора «Вимоги до навчально-методичних матеріалів дистанційної форми навчання та критерії їх оцінювання»²² та іншими документами, що розміщені в Реєстрі.

2.8.7 Робоча програма навчальної дисципліни (РП НД) – основний документ НМКД, що визначає її обсяг, зміст, цілі, програму вивчення, заплановані результати навчання, види навчальної діяльності та навчальних занять, методи викладання та навчання, методи та критерії оцінювання та ресурсне забезпечення. РП НД складається у паперовій та електронній формах. Паперовий екземпляр РП НД зберігається на кафедрі, за якою закріплено викладання навчальної дисципліни.

2.8.8 Силабус – це складова РП НД, що має на меті інформування здобувачів вищої освіти та / або абітурієнтів, інших зацікавлених осіб про навчальну дисципліну. Силабус підлягає оприлюдненню на веб-сайті університету в розділі «Каталог навчальних дисциплін» та веб-сайтах кафедр.

²¹ Положення про розроблення та атестацію дистанційних курсів у СумДУ. Реєстр: <https://normative.sumdu.edu.ua/>

²² Вимоги до навчально-методичних матеріалів дистанційної форми навчання та критерії їх оцінювання. Реєстр: <https://normative.sumdu.edu.ua/>

МОН України	Положення про організацію освітнього процесу в Сумському державному університеті	Стор.12
СумДУ		Версія 03

2.8.9 РП НД розробляється для кожної навчальної дисципліни, що входить до обов'язкової та вибіркової частин навчального плану до початку навчального року викладачем (кількома викладачами) кафедри, якій доручено викладання навчальної дисципліни. Відповідальність за забезпечення навчальних дисциплін РП НД несе завідувач кафедри, за якою вони закріплені.

2.8.10 Як правило, РП НД мають щорічно оновлюватися викладачем (кількома викладачами) кафедри, якій доручено викладання навчальної дисципліни, з урахуванням результатів моніторингу та періодичного перегляду освітніх програм і, зокрема, отриманих від здобувачів освіти та інших стейкхолдерів побажань та зауважень.

2.8.11 Якщо навчальна дисципліна за змістом, обсягом викладання та результатами навчання, які одержує здобувач вищої освіти, є єдиною для різних ОП або неістотно відрізняється за окремими складовими, то може розроблятися єдина РП та силабус з зазначенням в їх змісті наявних відповідних відмінностей.

2.8.12 Порядок розробки, загальні вимоги до структури, змісту, оформлення, а також процедура затвердження та оновлення РП НД регламентується Методичною інструкцією «Загальні вимоги до структури, змісту та оформлення робочої програми навчальної дисципліни», що розміщена в Реєстрі²³.

2.8.13 РП НД з кожної навчальної дисципліни складається одна на всі форми навчання із зазначенням навчального навантаження здобувачів вищої освіти окремо зажною формою.

2.8.14 Для дисциплін, що викладаються українською мовою, РП НД готується українською мовою, силабус – українською та англійською мовами. Для дисциплін, що викладаються іноземними мовами, РП НД виконується українською мовою та мовою викладання, силабус дисципліни – українською, англійською мовами та мовою (ами) викладання.

3 ФОРМИ ЗДОБУТТЯ ОСВІТИ

3.1 Основними формами здобуття вищої освіти є:

3.1.1 інституційна (очна (денна, вечірня), заочна, дистанційна, мережева);

3.1.2 дуальна.

3.2 Очна (денна, вечірня) форма здобуття вищої освіти – це спосіб організації навчання здобувачів вищої освіти, що передбачає проведення навчальних занять та практичної підготовки не менше 30 тижнів упродовж навчального року.

3.3 Заочна форма здобуття вищої освіти – це спосіб організації навчання здобувачів вищої освіти шляхом поєднання навчальних занять і контрольних заходів під час короткочасних сесій та самостійного оволодіння освітньою програмою в період між ними. Тривалість періоду між навчальними заняттями та контрольними заходами не може бути меншою, ніж один місяць.

3.4 Дистанційна форма здобуття освіти – це індивідуалізований процес здобуття освіти, що відбувається в основному за опосередкованої взаємодії віддалених один від

²³ Методична інструкція «Загальні вимоги до структури, змісту та оформлення робочої програми навчальної дисципліни». Реєстр: <https://normative.sumdu.edu.ua/>

МОН України	Положення про організацію освітнього процесу в Сумському державному університеті	Стор.13
СумДУ		Версія 03

одного учасників освітнього процесу в спеціалізованому середовищі, що функціонує на основі сучасних психолого-педагогічних та інформаційно-комунікаційних технологій.

3.5 Мережева форма здобуття вищої освіти – це спосіб організації навчання здобувачів вищої освіти, завдяки якому оволодіння освітньою програмою відбувається за участю закладу вищої освіти та інших суб'єктів освітньої діяльності, що взаємодіють між собою на договірних засадах.

3.6 Дуальна форма здобуття вищої освіти – це спосіб здобуття освіти здобувачами денної форми, що передбачає навчання на робочому місці на підприємствах, в установах та організаціях для набуття певної кваліфікації обсягом від 25 відсотків до 60 відсотків загального обсягу освітньої програми на основі договору. Навчання на робочому місці передбачає виконання посадових обов'язків відповідно до трудового договору.

3.7 Форми здобуття освіти, визначені п. 3.1.1 цього Положення, можуть поєднуватися шляхом організації навчання здобувачів вищої освіти за різними освітніми програмами за денною і за заочною/дистанційною формами (паралельне навчання).

3.8 Принципи організації навчального процесу, що здійснюється шляхом поєднання форм здобуття освіти, регламентуються наказами ректора «Про організацію паралельного навчання за заочною (дистанційною) формою»²⁴, «Про використання навчально-методичних матеріалів дистанційної форми навчання»²⁵ та іншими документами, що розміщені в Реєстрі.

3.9 Окремі особливості організації підготовки здобувачів за дистанційною формою регламентовані «Положенням про організацію дистанційного навчання в Сумському державному університеті», що розміщене в Реєстрі²⁶.

4 ВІРТУАЛЬНЕ НАВЧАЛЬНЕ СЕРЕДОВИЩЕ

4.1 Віртуальне навчальне середовище СумДУ (система e-learning) – це комплекс інтегрованих навчальних он-лайн платформ та ресурсів, що забезпечують єдину ідентифікацію суб'єктів навчання, усі форми взаємодії зі збереженням результатів, управління процесом на рівні НПП та всього університету, регулярний збір фактичних параметрів всіх дій та процесів.

4.2 До складу віртуального навчального середовища входять онлайн-ресурси: платформа змішаного навчання MIX (<https://mix.sumdu.edu.ua>); платформа дистанційного навчання «Salamstein» (<http://dl.sumdu.edu.ua>); платформа відкритих онлайн-курсів «Екзаменаріум» (<https://examenarium.sumdu.edu.ua>); та відкритий електронний ресурс структурованих колекцій навчально-методичних матеріалів OpenCourseWare СумДУ (<https://ocw.sumdu.edu.ua>).

²⁴ Про організацію паралельного навчання за заочною (дистанційною) формою. Реєстр: <https://normative.sumdu.edu.ua/>

²⁵ Про використання навчально-методичних матеріалів дистанційної форми навчання. Реєстр: <https://normative.sumdu.edu.ua/>

²⁶ Положення про організацію дистанційного навчання в Сумському державному університеті. Реєстр: <https://normative.sumdu.edu.ua/>

МОН України	Положення про організацію освітнього процесу в Сумському державному університеті	Стор.14
СумДУ		Версія 03

4.3 Принципи створення середовища e-learning, реєстрації електронних навчально-методичних видань, наповнення та функціонування електронного ресурсу ОСW СумДУ визначаються рішенням вченої ради університету, що закріплені в «Концепції розбудови єдиного освітнього середовища e-learning»²⁷, «Положенням про електронні навчально-методичні видання СумДУ»²⁸, «Положенням про відкритий освітній ресурс OpenCourseWare СумДУ»²⁹ та іншими документами, що розміщені в Реєстрі нормативної бази.

4.4 В якості основної системи управління навчанням (Learning management system, LMS) використовується платформа МІХ, доступ до якої та ідентифікація користувачів навчальних ресурсів СумДУ здійснюється через електронний особистий кабінет. Платформа МІХ забезпечує:

- створення віртуальних класів дисциплін згідно з навчальними дорученнями викладача;
- автоматичне надання доступу здобувачам освіти відповідних груп до віртуальних класів дисциплін;
- управління доступом здобувачів до завдань в класі;
- автоматичне ведення журналу оцінювання;
- автоматичне повідомлення щодо дій в класі;
- окремий чат в класі;
- відеоспостереження під час тестування та збереження відеозаписів;
- автоматичне ведення архіву робіт здобувачів.

4.4.1 Створення та представлення викладачами навчального контенту на платформі МІХ у вигляді структурованих колекцій навчальних об'єктів (веб-сторінок з теоретичним матеріалом, у тому числі з аудіо- відеоконтентом, тестів, практичних завдань, посилань на зовнішні ресурси, інтерактивних практичних завдань (тренажерів та симуляторів) тощо) забезпечується конструктором навчально-методичних матеріалів Lectur.ED (<https://elearning.sumdu.edu.ua>).

4.5 Організаційно-методичну та програмну підтримку єдиного віртуального навчального середовища університету здійснює організаційно-методичний центр електронного навчання СумДУ.

5 ЗАГАЛЬНИЙ ПОРЯДОК ОРГАНІЗАЦІЇ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ

5.1 Облікові одиниці навчальної роботи здобувача вищої освіти

5.1.1 Навчальна робота здобувача вищої освіти в університеті визначається кількістю облікових одиниць часу, відведених для реалізації програми підготовки на певному освітньому рівні. Обліковими одиницями навчальної роботи здобувача вищої освіти є кредит ЄКТС, навчальний рік, навчальний курс, навчальний семестр, модульно-атестаційний цикл (у разі його передбачення), навчальний тиждень, академічна година.

²⁷ Концепція розбудови єдиного освітнього середовища e-learning. Реєстр: <https://normative.sumdu.edu.ua/>

²⁸ Положення про електронні навчально-методичні видання СумДУ. Реєстр: <https://normative.sumdu.edu.ua/>

²⁹ Положення про відкритий освітній ресурс OpenCourseWare СумДУ. Реєстр: <https://normative.sumdu.edu.ua/>

МОН України	Положення про організацію освітнього процесу в Сумському державному університеті	Стор.15
СумДУ		Версія 03

5.1.2 Навчальний рік складається з часу, відведеного на теоретичне навчання, проведення контрольних заходів (модульних, у разі їх передбачення, та семестрових), практик, виконання кваліфікаційних робіт, атестацію та вихідних, святкових і канікулярних днів.

Навчальний рік складається, як правило, із двох навчальних семестрів і триває 12 місяців (52 тижні), починається, як правило, 1 вересня, якщо інше не встановлено МОН України. Сумарна тривалість канікул впродовж навчального року, крім випускного, становить не менше 8 тижнів. В певних випадках, для освітніх програм з дуальною формою здобуття освіти, навчальний рік може складатися із трьох семестрів (триместрів).

5.1.3 Навчальний курс – завершений період навчання здобувача вищої освіти впродовж одного навчального року. Тривалість перебування здобувача вищої освіти на навчальному курсі містить час навчальних семестрів. Обсяг навчального навантаження здобувача вищої освіти впродовж навчального курсу, як правило, становить 60 кредитів ЄКТС. В окремих вмотивованих випадках, зокрема з урахуванням особливостей організації освітнього процесу в умовах карантинних обмежень, допускаються відхилення в межах 10 % від цієї норми. Початок і закінчення навчання здобувача вищої освіти на конкретному курсі оформляються деканатами інститутів /факультетів, центрами відповідними (перевідними) наказами.

5.1.4 Навчальний семестр – складова частина навчального часу здобувача вищої освіти, що містить час, відведений на теоретичне навчання, проведення контрольних заходів (модульних, у разі їх передбачення, та семестрових), практик, виконання кваліфікаційних робіт, атестацію.

5.1.5 Навчальний семестр для здобувачів денної форми (крім здобувачів спеціальностей галузі знань «Охорона здоров'я», здобувачів третього (освітньо-наукового рівня)) розподіляється на 2 модульно-атестаційні цикли. Тривалість модульно-атестаційного циклу становить, як правило, 8 тижнів теоретичного навчання, дев'ятий тиждень – атестаційний. В окремих випадках графіком навчального процесу може визначитися й інша його тривалість.

5.1.6 Складовими навчального семестру (курсу) для здобувачів заочної форми є настановча й екзаменаційна сесії та міжсесійний період. Особливості структури навчального семестру (курсу) та організації освітнього процесу за дистанційною формою визначаються «Положенням про організацію дистанційного навчання в Сумському державному університеті»³⁰ та іншими документами, що розміщені в Реєстрі.

5.1.7 Сумарна тривалість сесій для здобувачів вищої освіти вечірньої та заочної форм здобуття освіти визначається виходячи з обсягу додаткових оплачуваних відпусток для осіб, які успішно навчаються без відриву від виробництва в університеті, що регламентується загальнодержавною нормативною базою^{31, 32} і становить:

³⁰ Положення про організацію дистанційного навчання в Сумському державному університеті. Реєстр: <https://normative.sumdu.edu.ua/>

³¹ Закон України «Про відпустки».

³² Постанова Кабінету Міністрів України № 634 від 28.06.97 р. «Про затвердження порядку, тривалості та умов надання щорічних відпусток працівникам, які навчаються у вищих навчальних закладах за вечірньою та заочною формами навчання, де навчальний процес має особливості».

МОН України	Положення про організацію освітнього процесу в Сумському державному університеті	Стор.16
СумДУ		Версія 03

- 30 календарних днів на навчальний рік – на першому та другому курсі для здобувачів ступеня «бакалавр»;
- 40 календарних днів на навчальний рік – на третьому і наступних курсах для здобувачів ступеня «бакалавр» та на всіх навчальних курсах для здобувачів ступеня «магістр».

5.1.8 Навчальний тиждень – складова частина навчального часу з обсягом навчального навантаження здобувача вищої освіти денної форми впродовж тижня, що складає, як правило, 1,5 кредити ЄКТС (45 академічних годин).

5.1.9 Академічна година – мінімальна одиниця облікового часу. Тривалість академічної години в університеті становить, як правило, 45 хвилин. Дві академічні години утворюють пару академічних годин. Тривалість «пари» без перерви між академічними годинами в університеті становить 80 хвилин.

5.1.10 Календарне планування навчального року здійснюється із застосуванням річного графіку навчального процесу. Зазначений графік складається навчальним відділом університету на навчальний рік з урахуванням перенесень робочих та вихідних днів і затверджується проректором за підпорядкуванням.

5.1.11 Регулювання порядку організації освітнього процесу на третьому (освітньо-науковому) рівні вищої освіти регламентовані «Положенням про організацію освітнього процесу здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії в Сумському державному університеті», що розміщене в Реєстрі.

5.2 Навчальне навантаження здобувача вищої освіти

5.2.1 Типове навчальне навантаження здобувачів вищої освіти впродовж навчального тижня складається з аудиторної (лекцій, лабораторних, практичних занять) та самостійної роботи.

5.2.2 Для здобувачів вищої освіти заочної, дистанційної та вечірньої форм можуть встановлюватися інші нормативи тижневого бюджету часу та типового навчального навантаження, ніж передбачені п. 5.2.6 цього Положення для денної форми, оскільки теоретичне навчання цієї категорії супроводжуються формуванням загальних та фахових компетентностей під час трудової діяльності.

5.2.3 До обсягів самостійної роботи входить час, необхідний здобувачу вищої освіти для: відпрацювання матеріалу аудиторних занять, закріплення та поглиблення знань, умінь та навичок; виконання індивідуальних завдань із навчальних дисциплін (курсова робота (проект), розрахунково-графічні роботи, реферати тощо), кваліфікаційних робіт (проектів); підготовки до занять та контрольних заходів. До обсягів самостійної роботи також відносяться індивідуальні заняття та консультації викладачів.

5.2.4 Нормативи максимального тижневого аудиторного навантаження становлять для навчальних планів підготовки здобувачів вищої освіти денної форми:

- для освітнього ступеня «бакалавр» – не більше ніж 22 години для студентів першого курсу, інші курси – не більше ніж 20 годин;
- для освітнього ступеня «магістр» (крім спеціальностей медичного спрямування) за освітньо-науковими та освітньо-професійними програмами – не більше ніж 16 годин;

МОН України	Положення про організацію освітнього процесу в Сумському державному університеті	Стор.17
СумДУ		Версія 03

- для отримання ступеня «магістр» спеціальностей медичного спрямування за освітньо-науковими та освітньо-професійними програмами – не більше ніж 24 години для здобувачів першого курсу, інших курсів – не більше ніж 22 години.

5.2.5 Облік відвідування навчальних занять здобувачами вищої освіти здійснюється викладачем.

5.2.6 В окремих мотивованих випадках (у зв'язку із хворобою, навчанням за програмою академічної мобільності, суміщення у встановленому в університеті порядку навчання з роботою за фахом, участь в спортивних змаганнях (тренувальних зборах) відповідного рівня тощо) здобувачам вищої освіти може бути встановлений індивідуальний графік навчання. Порядок навчання здобувачів за індивідуальним графіком регламентується внутрішньоуніверситетським «Положенням про порядок навчання здобувачів вищої освіти за індивідуальним графіком у СумДУ»³³, що розміщено в Реєстрі.

5.3 Розклади занять, контрольних заходів та графіки консультацій

5.3.1 Терміни та час проведення різних видів навчальної роботи визначаються розкладами навчальних занять, контрольних заходів та графіками консультацій викладачів.

5.3.2 Розклади навчальних занять та контрольних заходів складаються структурними підрозділами, що організують освітній процес для закріпленого за ними контингенту здобувачів вищої освіти, за кожною спеціальністю та формою здобуття освіти відповідно до річного графіка навчального процесу. Розклади навчальних занять та контрольних заходів затверджуються керівниками відповідних структурних підрозділів.

5.3.3 Графіки поточних консультацій викладачів складаються на відповідних кафедрах і затверджуються завідувачами кафедр.

5.3.4 Особливості складання розкладу занять та консультацій для здобувачів з особливими освітніми потребами регламентовані «Положенням про організацію інклюзивного навчання здобувачів вищої освіти в Сумському державному університеті», що розміщено в Реєстрі³⁴.

5.3.5 Загальну координацію робіт з укладання розкладів здійснює навчальний відділ університету.

6 ВИДИ НАВЧАЛЬНОЇ РОБОТИ

6.1 Навчальні заняття

6.1.1 Навчальне заняття – це комбінація кількох навчальних активностей.

6.1.2 Навчальна активність – спеціально організована взаємодія (опрацювання теоретичного матеріалу, тестування, виконання контрольної роботи, проведення лабораторного дослідження, участь в проєктній діяльності тощо), яка має на меті досягнення певного результату навчання. Навчальна активність визначається способом взаємодії, інструментами та технологіями, що її реалізують.

³³ Положення про порядок навчання здобувачів вищої освіти за індивідуальним графіком у СумДУ. Реєстр: <https://normative.sumdu.edu.ua/>

³⁴ Положення про організацію інклюзивного навчання здобувачів вищої освіти в Сумському державному університеті. Реєстр: <https://normative.sumdu.edu.ua/>

МОН України	Положення про організацію освітнього процесу в Сумському державному університеті	Стор.18
СумДУ		Версія 03

6.1.3 Навчальна робота як процес спирається на різні форми взаємодії його учасників:

- синхронну або асинхронну за часом;
- індивідуальну чи групову;
- безпосередньо в аудиторії або опосередковану через певні інструменти.

6.1.4 Інструмент – це засіб, застосунок, програма або сервіс за допомогою якого реалізується певна взаємодія.

6.1.5 Навчальний об'єкт – це програмний продукт або ресурс, який передбачає взаємодію з ним здобувача вищої освіти і реалізує чітко визначену мету та має певну форму представлення.

6.1.6 Технологія – це алгоритм, сценарій, підхід до поєднання форм взаємодії та інструментів для реалізації навчальної активності.

6.1.7 Основними видами навчальних занять в університеті є:

- *Лекція* – форма проведення навчальних занять, призначених для засвоєння теоретичного матеріалу. Як правило, лекція є елементом курсу лекцій, що повинен охоплювати основний теоретичний матеріал окремої або кількох тем навчальної дисципліни. Тривалість лекційного заняття, як правило, не перевищує двох академічних годин. Лекції проводяться лекторами – професорами й доцентами (старшими викладачами) університету, а також провідними науковцями, експертами у відповідній галузі, представниками роботодавців та викладачами, запрошеними для читання лекцій, у тому числі закордонних ЗВО-партнерів у межах програм академічної мобільності. Лектор, якому доручено читати курс лекцій, зобов'язаний перед початком відповідного семестру розробити робочу програму та силабус навчальної дисципліни, контрольні завдання для проведення модульного й семестрового контролю, а також інші матеріали НМКД.

- *Лабораторне заняття* – форма навчального заняття, під час якого здобувачі під керівництвом викладача та (або) за участю навчально-допоміжного персоналу особисто проводить натурні або імітаційні експерименти чи досліди з метою практичного підтвердження окремих теоретичних положень цієї навчальної дисципліни, набуває практичних навичок роботи з лабораторним устаткуванням, обладнанням, обчислювальною технікою, вимірювальною апаратурою, методикою експериментальних досліджень у конкретній предметній галузі. Лабораторні заняття проводяться у спеціально обладнаних навчальних лабораторіях з використанням устаткування, пристосованого до умов навчального процесу (лабораторні макети, установки, програмно-реалізовані віртуальні моделі та тренажери для лабораторних робіт тощо). В окремих випадках лабораторні заняття можуть проводитися в умовах реального професійного середовища (наприклад, на виробництві, в наукових лабораторіях тощо).

- *Практичне заняття* – форма навчального заняття, під час якого викладач організовує детальний розгляд здобувачами окремих теоретичних положень навчальної дисципліни та формує вміння і навички їх практичного застосування шляхом виконання здобувачем сформованих завдань.

- *Семінарське заняття* – форма навчального заняття, за якої викладач організовує дискусію навколо попередньо визначених тем, до яких здобувачі готують тези виступів за результатами індивідуально виконаних завдань (рефератів, аналітичних оглядів, презентацій, есе тощо). Перелік тем семінарських занять визначається РП НД та оприлюднюється в силабусі.

МОН України	Положення про організацію освітнього процесу в Сумському державному університеті	Стор.19
СумДУ		Версія 03

- *Індивідуальне навчальне заняття* – заняття, яке проводиться з окремими здобувачами вищої освіти з метою підвищення рівня їх підготовки. Індивідуальні навчальні заняття проводяться з урахуванням індивідуального навчального плану здобувача вищої освіти і можуть охоплювати частину або повний обсяг навчального матеріалу з однієї або декількох навчальних дисциплін, а в окремих випадках – повний обсяг навчального матеріалу для відповідного освітнього рівня. Форма проведення та зміст індивідуальних навчальних занять визначаються викладачем з урахуванням індивідуальних навчальних потреб здобувачів. Час, відведений для проведення індивідуальних занять, може також використовуватися для проведення контрольних заходів.

- *Тренінг (практикум)* – інтерактивна форма навчального заняття, метою якої є набуття знань та практичних навичок здобувачів вищої освіти з метою формування і розвитку відповідних компетентностей. Тренінги (практикуми) проводяться зі здобувачами вищої освіти, кількість яких, як правило, не перевищує склад однієї академічної групи.

- *Консультація* – форма навчального заняття, у процесі якого здобувач отримує відповіді від викладача на конкретні запитання або пояснення певних теоретичних положень чи аспектів їх практичного застосування. Консультація може бути індивідуальною або проводитися для групи здобувачів за розкладом, залежно від того, консультує викладач з питань, пов'язаних із виконанням індивідуальних завдань, чи із загальних питань навчальної дисципліни.

6.1.8 Визначені п. 6.1.7 цього Положення, навчальні заняття можуть організовуватися у віртуальному середовищі СумДУ з обов'язковим забезпеченням комунікації учасників освітнього процесу між собою під час заняття.

6.1.9 Індивідуально виконані здобувачем завдання лабораторних, практичних та семінарських занять (реферати, аналітичні огляди, презентації, есе, звіти про виконання лабораторних робіт, завдання практичних занять тощо) можуть надаватися викладачу для перевірки та оцінювання в електронній формі, а їх захист здійснюватися за допомогою дистанційних технологій.

6.1.10 Університет підтримує проведення навчальних занять, які забезпечують активну роботу учасників освітнього процесу з використанням інноваційних педагогічних технологій для врахування індивідуальних запитів та інтересів здобувачів, у т.ч. шляхом комбінування алгоритмів, сценаріїв, підходів до поєднання форм взаємодії учасників освітнього процесу та інструментів для реалізації навчальної активності.

6.1.11 Кафедри університету мають право пропонувати інші види навчальних занять, що відображається у навчальному плані та РП НД.

6.2 Індивідуальні завдання

6.2.1 Індивідуальне завдання – завершена теоретична або практична індивідуальна навчальна робота в межах програми окремої дисципліни або освітньої програми в цілому, що виконується здобувачем вищої освіти на основі знань, умінь і навичок, набутих у процесі навчання. Індивідуальні завдання можуть виконуватись у формі обов'язкових домашніх завдань (розрахункових, графічних, розрахунково-графічних робіт тощо), курсових, науково-дослідних робіт (проектів) та кваліфікаційних робіт (проектів). Тематика індивідуальних завдань повинна обов'язково забезпечуватися попередньо підготовленими методичними рекомендаціями (вказівками, інструкціями

МОН України	Положення про організацію освітнього процесу в Сумському державному університеті	Стор.20
СумДУ		Версія 03

тощо) щодо їх виконання, а матеріали завдань повинні мати набір варіантів, зокрема різної складності. Індивідуальні завдання виконуються здобувачами самостійно з консультуванням викладачем (під керівництвом викладача).

6.2.2 Основними видами обов'язкових домашніх завдань в університеті є: графічні, розрахункові (розрахунково-графічні), контрольні роботи; есе, навчальні історії хвороб; мультимедійні презентації; реферати (та інші завдання реферативного та аналітичного-оглядового характеру).

6.2.3 За пропозиціями кафедр рішенням ради з якості інституту (факультету), крім зазначених у п. 6.2.2, можуть встановлюватися інші форми обов'язкових домашніх завдань, які у встановленому порядку відображаються в РП НД.

6.2.4 Курсова робота (проект) – навчальна робота з елементами дослідження, що виконується з метою узагальнення, поглиблення і закріплення знань, одержаних здобувачами за час навчання та застосування набутих компетентностей до вирішення конкретного фахового завдання. Курсова робота (проект), як правило, повинна охоплювати зміст дисципліни повністю, а тема – повністю відповідати завданням навчальної дисципліни.

Тематика курсових та науково-дослідних робіт (проектів) затверджуються на початку навчального семестру рішенням кафедри. Ця інформація доводиться до відома здобувачів, зокрема й через її розміщення на веб-сайті кафедри. Здобувачі мають право подавати на розгляд відповідної кафедри власні пропозиції щодо теми курсової, науково-дослідної роботи (проекту).

Допускається виконання комплексної тематики курсових та науково-дослідних робіт (проектів) кількома здобувачами вищої освіти.

6.2.5 Кваліфікаційні роботи виконуються на завершальному етапі навчання здобувачів в університеті і передбачають систематизацію, закріплення, розширення теоретичних та практичних знань зі спеціальності та застосування їх у процесі вирішення конкретних наукових, технічних, економічних, виробничих та інших завдань. Тематика кваліфікаційних робіт повинна відповідати сучасним тенденціям розвитку спеціальності та відповідної галузі. Вона має бути оприлюднена веб-сайті кафедри. Вимоги щодо організації виконання, змісту, структури та оформлення кваліфікаційних робіт здобувачів регламентуються Положенням про кваліфікаційну роботу здобувача вищої освіти Сумського державного університету, розміщеному в Реєстрі³⁵.

6.2.6 Виконані здобувачами вищої освіти матеріали індивідуальних завдань підлягають перевірці на академічний плагіат. Порядок перевірки регламентується «Методичною інструкцією щодо перевірки академічних текстів на наявність текстових запозичень»³⁶ та іншими документами, що розміщені в Реєстрі.

6.2.7 Захист курсових, науково-дослідних робіт (проектів) та кваліфікаційних робіт може проводитися однією з іноземних мов країн Європейського Союзу.

6.2.8 Кваліфікаційні роботи, що пройшли процедуру захисту, оприлюднюються шляхом розміщення у відкритій колекції «Кваліфікаційні випускні роботи здобувачів

³⁵ Положення про кваліфікаційну роботу здобувача вищої освіти Сумського державного університету. Реєстр: <https://normative.sumdu.edu.ua/>

³⁶ Методична інструкція щодо перевірки академічних текстів на наявність текстових запозичень. Реєстр: <https://normative.sumdu.edu.ua/>

МОН України	Положення про організацію освітнього процесу в Сумському державному університеті	Стор.21
СумДУ		Версія 03

вищої освіти» інституційного репозитарія СумДУ (eSSUIR) їх метаданих (бібліографічного опису та анотації) та повнотекстових електронних версій. Оприлюднення кваліфікаційних робіт, що містять інформацію з обмеженим доступом, здійснюється відповідно до чинного законодавства.

6.2.9 Допускається формування комплексної міжкафедральної тематики курсових, науково-дослідних робіт (проектів) та кваліфікаційних робіт. захист таких курсових, науково-дослідних робіт (проектів) та кваліфікаційних робіт проводиться у вигляді спільного засідання декількох комісій.

6.2.10 Для захисту курсових, науково-дослідних робіт (проектів) та кваліфікаційних робіт можуть організовуватися виїзні засідання комісій, які проводяться на базі підприємств та установ, для яких тематика робіт, поданих до захисту, становить науково-теоретичну або практичну значущість, а також у разі, якщо здобувач працює на цьому підприємстві або направлений до нього для працевлаштування.

6.2.11 Збереження та знищення матеріалів індивідуальних завдань, курсових, науково-дослідних робіт (проектів) та кваліфікаційних робіт здійснюється в порядку, встановленому наказом ректора «Щодо зберігання матеріалів з контролю успішності студентів»³⁷ та іншими документами, що розміщені в Реєстрі.

6.3 Самостійна робота

6.3.1 Самостійна робота здобувача вищої освіти – це форма організації навчального процесу, що передбачає самостійне виконання здобувачем навчальних та творчих завдань, що виконуються у позааудиторний (вільний від обов’язкових навчальних занять) час під методичним керівництвом викладача, але без його безпосередньої участі.

6.3.2 Навчальний час, відведений для самостійної роботи здобувача вищої освіти, регламентується навчальним планом і повинен становити, як правило, не менше 20 % та не більше 80 % від загального обсягу навчального часу, відведеного для вивчення конкретної дисципліни за очною формою, не менше 4/5 та не більше 9/10 загального обсягу часу – за заочною та дистанційною формами.

6.3.3 Зміст самостійної роботи здобувача за конкретною дисципліною визначається РП НД, методичними матеріалами, індивідуальними завданнями та вказівками викладача.

6.3.4 Основні види самостійної роботи здобувача вищої освіти:

- опрацювання навчального матеріалу (за конспектом лекцій, навчально-методичною та науковою літературою), пошук інформації в бібліотеках, мережі Інтернет, використання баз даних інформаційно пошукових та довідкових систем;
- підготовка до виконання лабораторних, практичних занять, опрацювання інструкцій і методичних рекомендацій, оформлення звітів;
- підготовка доповідей, рефератів, звітів;
- виконання індивідуальних (розрахункових та розрахунково графічних, навчально-дослідних тощо) завдань;
- виконання завдань під час проходження практик;

³⁷ Щодо зберігання матеріалів з контролю успішності студентів. Реєстр: <https://normative.sumdu.edu.ua/>

МОН України	Положення про організацію освітнього процесу в Сумському державному університеті	Стор.22
СумДУ		Версія 03

- самооцінювання знань і умінь із модулів (навчальних дисциплін);
- творча робота (у тому числі під час виконання курсових і кваліфікаційних робіт (проектів), написання статті тощо);
- інші види самостійної роботи, що визначаються особливостями опанування освітньої програми.

6.3.5 Види завдань для самостійної роботи здобувачів, їх зміст і характер мають бути варіативними, диференційованими, враховувати специфіку спеціальності, освітньої програми, освітнього компонента, індивідуальні особливості, потреби та інтереси здобувача.

6.3.6 Видача завдань здобувачам на самостійне опрацювання повинна супроводжуватись методичними рекомендаціями та настановами щодо мети завдання, його змісту, графіку та граничних строків виконання, приблизного обсягу роботи, основних вимог до результатів роботи та звіту, а також критеріями оцінювання виконаної роботи.

6.3.7 Завдання на самостійну роботу здобувача вищої освіти доцільно формувати так, щоб при їх виконанні формувались найбільш важливі соціальні навички, зокрема навички комунікації, лідерства, здатність брати на себе відповідальність і працювати в критичних умовах, вміння залагоджувати конфлікти, працювати в команді, управляти своїм часом, розуміння важливості дедлайнів, здатність логічно і системно мислити, креативність та інше.

6.3.8 Планування обсягу навчального навантаження на різні види самостійної роботи здобувача з відповідного освітнього компонента здійснює викладач, який емпірично (на підставі спостережень за виконанням здобувачами аудиторної, самостійної роботи, їх опитування про витрати часу на те чи інше завдання, хронометражу власних витрат часу з урахуванням коефіцієнта поправки на рівень знань та умінь здобувачів) визначає затрати часу на самостійне виконання студентами конкретних видів самостійної роботи.

6.3.9 При плануванні обсягу навчального навантаження на самостійну роботу здобувача вищої освіти доцільно орієнтуватись на наступні показники:

- опрацювання матеріалу лекцій – 0,5 год на 2 год лекції;
- підготовка до практичного заняття – 0,5 год на 2 год практичного заняття;
- підготовка до лабораторної роботи – 1 год на 2 год лабораторних робіт;
- опрацювання окремих тем робочої програми, що не викладають на лекціях – визначається обсягом та складністю матеріалу, винесеного на самостійне опрацювання;
- виконання розрахунково-графічної робіт – до 12 год;
- підготовка контрольної роботи, реферату – до 6 год;
- підготовка до модульної контрольної роботи – до 6 год;
- підготовка до екзамену – до 30 год.

6.3.10 Загальний обсяг навчального навантаження на самостійну роботу здобувачів з освітніх компонентів визначається за сукупністю завдань, а також з урахуванням наявності, доступності та якості навчально-методичного, матеріально-технічного забезпечення навчального процесу та не повинен перевищувати обсягу, передбаченого навчальним планом та РП НД.

6.3.11 Для визначення реального обсягу навантаження здобувачів використовуються результати опитування, що дозволяє оцінити, які освітні компоненти вважаються

МОН України	Положення про організацію освітнього процесу в Сумському державному університеті	Стор.23
СумДУ		Версія 03

перевантаженими, які недовантаженими, за результатами яких, за необхідності, можуть вноситись зміни з урахуванням рівня складності та обсягу освітнього компонента.

6.3.12 Самостійна робота здобувача повинна забезпечуватися системою навчально-методичних засобів, передбачених для вивчення конкретної навчальної дисципліни: підручником, навчальними та методичними посібниками, конспектами лекцій викладача, практикумом, методичними вказівками тощо.

6.3.13 Методичні матеріали для самостійної роботи здобувача повинні передбачати можливість проведення самоконтролю. Для самостійної роботи здобувача також рекомендується відповідна наукова література, в т. ч. монографії та публікації у наукових фахових періодичних виданнях.

6.3.14 Самостійна робота здобувача над засвоєнням навчального матеріалу з конкретної дисципліни може виконуватися в бібліотеці, в тому числі через віддалений доступ, в навчальних кабінетах, лабораторіях університету та у віртуальному навчальному середовищі. Відповідна інформація щодо переліку літературних джерел, використовуваних електронних ресурсів, онлайн-курсів тощо обов'язково має відображатися в РП НД.

6.3.15 За необхідності здобувач може отримати консультацію викладача, яка, зокрема, може надаватись під час індивідуальних занять або згідно кафедрального графіку консультацій викладачів. Проведення консультацій може відбуватись з використанням он-лайн технологій.

6.3.16 Під час організації самостійної роботи здобувача з використанням складного обладнання чи устаткування, складних систем доступу до інформації (наприклад, комп'ютерних баз даних, систем автоматизованого проектування тощо) кафедрами повинна передбачатися можливість надання необхідної консультації або допомоги фахівцем необхідної кваліфікації.

6.3.17 Навчальний матеріал дисципліни, передбачений для засвоєння здобувачем під час самостійного вивчення, повинен виноситись на підсумковий контроль разом із навчальним матеріалом, що опрацьовувався під час проведення навчальних занять.

6.4 Практична підготовка

6.4.1 Практична підготовка здобувачів вищої освіти є невід'ємною складовою навчального процесу в університеті і спрямована на закріплення теоретичних знань, отриманих здобувачами вищої освіти за час навчання, набуття й удосконалення практичних навичок та умінь, визначених відповідною освітньою програмою.

6.4.2 Практична підготовка включає:

- практико-орієнтовані освітні компоненти, що дозволяють здобувачам отримати необхідні практичні навички та фахові компетентності під час проведення навчальних занять з використанням відповідних методів навчання та викладання (Work-integrated learning), зокрема, командні проектні роботи, проблемно-орієнтоване навчання, рольові ігри, симуляції, кейс-стаді на основі реальних даних тощо;
- організації та проведення практик як обов'язкового компонента освітньої програми, що має на меті набуття здобувачем професійних компетентностей та навичок в умовах, максимально наближених до реальних.

МОН України	Положення про організацію освітнього процесу в Сумському державному університеті	Стор.24
СумДУ		Версія 03

6.4.3 Практична підготовка здобувачів здійснюється шляхом проходження ними практики на підприємствах, в установах та організаціях, у тому числі і у закордонних, згідно з укладеними договорами, та у структурних підрозділах університету, що забезпечують практичну підготовку. Здобувач має право самостійно запропонувати базу практики або пройти її за місцем роботи за умови відповідності фаху та можливості забезпечити отримання визначених програмою практики та в силабусі з практичної підготовки компетентностей та результатів навчання.

6.4.4 Практична підготовка проводиться в умовах професійної діяльності під організаційно-методичним керівництвом викладача університету (керівника практики від університету) та спеціаліста підприємства (установи тощо) з даного фаху (керівника від бази практики).

6.4.5 Перелік видів практичної підготовки здобувачів, їх форми, тривалість, терміни проведення, форми контролю визначаються ОП та навчальними планами.

6.4.6 Практична підготовка здобувача повинна забезпечуватися відповідними програмами практик, що визначають конкретні рекомендації щодо видів і форм контролю, вимог до баз практики, зміст практики, індивідуальні завдання для здобувачів, вимоги щодо звітності, критерії оцінювання результатів проходження практики. Відповідальність за розробку та зміст програми практики несе завідувач кафедри та гарант ОП.

6.4.7 Для дуальної форми здобуття освіти практичне навчання на робочих місцях є складовою освітньої програми, що обліковується у кредитах ЄКТС і має становити від 25% до 60% від загального обсягу кредитів, визначеного освітньою програмою. Навчальне навантаження здобувача освіти розподіляється між навчанням в університеті та на робочому місці на підприємстві/установі/в організації залежно від особливостей освітньої програми.

6.4.8 Для організації здобуття освіти за дуальною формою можуть використовуватися наступні моделі поділу навчального навантаження:

- модель поділеного дня: кілька годин впродовж дня навчання відбувається в університеті, кілька годин – на робочому місці на підприємстві/установі/в організації;
- модель поділеного тижня: кілька днів впродовж тижня навчання відбувається в університеті, а впродовж іншої частини тижня – на робочому місці;
- блочна модель: навчання в університеті та на робочому місці відбувається за блоками (1 блок – це один чи декілька тижнів, місяців, семестр). Окремим видом дуальної освіти за блочною моделлю є сендвіч-курси, що передбачають навчання на робочому місці між періодами навчання в університеті за триместрами (теоретичне навчання - навчання на робочому місці - теоретичне навчання);
- часткова модель: частина теоретичного навчання реалізується за рахунок навчання у навчальних центрах, створених підприємствами, організаціями, установами на базі університету;
- змішана модель: кілька моделей поділу навчального навантаження застосовується впродовж усього періоду навчання.

6.4.9 Організація дуальної форми здобуття освіти може здійснюватися як для спеціально сформованих груп, так і для окремих здобувачів освіти з метою забезпечення їхніх індивідуальних навчальних планів. Організація практичної

МОН України	Положення про організацію освітнього процесу в Сумському державному університеті	Стор.25
СумДУ		Версія 03

підготовки здобувачів вищої освіти в університеті регламентується чинним законодавством у сфері вищої освіти та наказом ректора «Про проходження практики»³⁸ та іншими документами, що розміщені в Реєстрі.

7 ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

7.1 Політика та принципи оцінювання

7.1.1 Оцінювання здобувачів орієнтоване на заохочення їх до активної участі у творенні навчального процесу та має на меті:

- підтримку здобувачів у забезпеченні можливості досягнення програмних результатів навчання через наявність ефективного зворотного зв'язку;
- кількісну оцінку рівня досягнення результатів навчання;
- розвиток у здобувачів здатності самооцінювання для забезпечення їх ефективного подальшого навчання.

7.2 Контрольні заходи з оцінювання результатів навчання

7.2.1 Оцінювання результатів навчання здобувачів в університеті може передбачати проведення заходів поточного та підсумкового контролю.

7.2.2 Поточний контроль є обов'язковим та проводиться впродовж семестру з метою забезпечення зворотного зв'язку між НПП та здобувачами у процесі навчання та для перевірки рівня теоретичної й практичної підготовки здобувачів на кожному етапі вивчення навчальної дисципліни (освітнього компонента), виконання індивідуальних завдань, проходження практики.

7.2.3 Проведення поточного контролю, у тому числі з використанням дистанційних технологій, може здійснюватися із використанням різних типів завдань, таких як:

- тести (автоматизовані тести) для контролю та самоконтролю навчальних досягнень здобувачів;
- різнорівневі індивідуальні та групові завдання (звіт, презентація, проєкт, відеозапис тощо) з наданням зворотного зв'язку про результати перевірки навчальних досягнень здобувачів за матеріалом, що вивчається;
- завдання, що потребують розгорнутої, творчої відповіді (наприклад, кейси);
- завдання, форма яких адаптована до виконання засобами LMS, та інші інструменти.

7.2.4 Оцінювання під час поточного контролю може відбуватись шляхом: оцінювання викладачем результатів виконання здобувачами групових завдань; взаємного оцінювання виконання завдань, що здійснюється здобувачами стосовно одне одного; оцінювання викладачем взаємодії та комунікації між здобувачами в асинхронному та синхронному режимах через спілкування в чаті, на форумі, шляхом опитування, анкетування тощо.

7.2.5 Заходи поточного контролю з дисципліни, їх кількість, типи завдань планується викладачем залежно від обсягу навчального матеріалу, визначаються у РП НД, програмі практики. Результати поточного контролю фіксуються викладачем.

³⁸ «Про проходження практики». Реєстр: <https://normative.sumdu.edu.ua/>

МОН України	Положення про організацію освітнього процесу в Сумському державному університеті	Стор.26
СумДУ		Версія 03

7.2.6 Здобувачів вищої освіти викладач повинен постійно інформувати про одержані за поточну роботу оцінки/бали.

7.2.7 Ліквідація заборгованостей щодо поточних контрольних заходів може здійснюватися впродовж усього періоду вивчення дисципліни у семестрі.

7.2.8 Результати поточного контролю використовуються як викладачем – для коригування методів і засобів навчання, так і здобувачем – для планування самостійної роботи та можуть враховуватись під час виставлення підсумкової оцінки з освітнього компоненту.

7.2.9 Підсумковий контроль здійснюється з метою оцінювання результатів навчання на певному освітньому рівні або на окремих його завершальних етапах та передбачає заходи модульного (якщо передбачено), семестрового контролю та атестації, що проводяться в терміни, передбачені графіком навчального процесу.

7.2.10 Заходи підсумкового контролю з навчальних дисциплін проводяться як правило у письмовій формі, у тому числі з використанням тестових технологій. У виключних випадках, насамперед для оцінювання мовних компетентностей, заходи підсумкового контролю можуть проводитися в усній формі.

7.2.11 Матеріали для проведення поточного та підсумкового контролю, як правило, розробляються лекторами навчальної дисципліни.

7.2.12 Норми та правила оформлення екзаменаційних матеріалів для контрольних заходів, встановлюються методичною інструкцією «Загальні вимоги до оформлення екзаменаційних матеріалів для контрольних заходів, що проводяться за тестовими технологіями»³⁹.

7.2.13 В окремих вмотивованих випадках (участь здобувача у програмі академічної мобільності, наявність у здобувача особливих освітніх потреб, карантинні обмеження тощо) університет може встановлювати індивідуальні терміни складання заліків та екзаменів або (та) проводити їх із використанням дистанційних технологій.

7.2.14 Для проведення заходів контролю (у т.ч. екзаменів, захисту курсових робіт (проектів), звітів про проходження практики) за дистанційними технологіями використовується платформа MiX (<https://mix.sumdu.edu.ua>) або інші інструменти синхронної чи асинхронної комунікації, зокрема системи проведення відеоконференцій. Під час проведення семестрового контролю повинна забезпечуватися ідентифікація особи здобувача, дотримання ним академічної доброчесності. Перед проведенням семестрового контролю (наприклад, під час передекзаменаційної консультації) здійснюється попередня перевірка технічних параметрів налаштування зв'язку та усунення виявлених проблем. У разі виникнення під час семестрового контролю обставин непереборної сили здобувач повинен негайно повідомити екзаменатора або іншу відповідальну особу про ці обставини за допомогою визначеного каналу зв'язку (телефон, месенджер тощо) з обов'язковою фото- або відеофіксацією стану виконання завдань та об'єктивних факторів, що перешкоджають його завершенню. За цих обставин можливість та час перескладання семестрового контролю визначається екзаменатором та деканатом в індивідуальному порядку.

7.2.15 Здобувачі, які допущені до складання семестрового контролю, але з об'єктивних причин не можуть взяти в ньому участь із використанням визначених університетом

³⁹ Методична інструкція Загальні вимоги до оформлення екзаменаційних матеріалів для контрольних заходів, що проводяться за тестовими технологіями. Реєстр: <https://normative.sumdu.edu.ua/>

МОН України	Положення про організацію освітнього процесу в Сумському державному університеті	Стор.27
СумДУ		Версія 03

технічних засобів, мають надати деканату та екзаменатору відповідні підтверджуючі документи до початку семестрового контролю. У такому випадку екзаменатором має бути запропонований альтернативний варіант складання семестрового контролю, який би забезпечував ідентифікацію особи здобувача, дотримання академічної доброчесності та можливість перевірки результатів навчання здобувача.

7.2.16 Відстрочений контроль з одного або декількох освітніх компонентів проводиться через певний час після їх вивчення та є складовою системи внутрішнього забезпечення якості вищої освіти. Цей вид контролю може проводитися за ініціативи ректора університету, директорів інститутів / деканів факультетів) та завідувачів кафедр.

7.2.17 Організаційні та методичні засади проведення атестації здобувачів вищої освіти за ступенями «бакалавр» та «магістр» визначаються «Положенням про порядок створення та організацію роботи екзаменаційних комісій Сумського державного університету з атестації здобувачів вищої освіти»⁴⁰ та іншими документами, що розміщені в Реєстрі. Завдання для проведення атестації, до яких належать програма, екзаменаційні білети та критерії оцінювання знань, умінь та інших результатів навчання, розробляються випусковими кафедрами.

7.3 Система оцінювання результатів навчання за дисциплінами

7.3.1 Підсумкова оцінка з навчальної дисципліни ***RD*** – це кількісна оцінка рівня досягнутих результатів навчання за 100- або 200-бальною шкалою. Вона формується як сума балів r_k за контрольними заходами оцінювання результатів навчання:

$$RD = \sum r_k$$

7.3.2 Розподіл балів підсумкової оцінки з навчальної дисципліни ***RD*** за контрольними заходами оцінювання результатів навчання визначається у РП НД.

7.3.3 Підсумкова оцінка з навчальної дисципліни, підсумковою формою контролю за якою передбачено залік або диференційований залік, визначається як сума балів за всіма, успішно оціненими, результатами навчання. Бали нижче від мінімального граничного рівня до підсумкової оцінки не враховуються.

7.3.4 Підсумкова оцінка з навчальної дисципліни, підсумковою формою контролю за якою передбачено екзамен, визначається як сума балів за всіма успішно оціненими результатами навчання під час семестру (бали нижче від мінімального граничного рівня до підсумкової оцінки не додаються) та балів, що отримані під час заходу ДСК.

7.3.5 Для оцінювання успішності здобувачів з дисципліни використовується 100-бальна шкала оцінювання або 200-бальна (з дисциплін спеціальностей галузі знань «Охорона здоров'я») та таке їх співвідношення між оцінками шкали ЄКТС і національною (чотирибальною) шкалою

⁴⁰ Положення про порядок створення та організацію роботи екзаменаційних комісій Сумського державного університету з атестації здобувачів вищої освіти. Реєстр: <https://normative.sumdu.edu.ua/>

МОН України	Положення про організацію освітнього процесу в Сумському державному університеті	Стор.28
СумДУ		Версія 03

7.3.5.1 Шкала оцінювання 100-бальна

Сума балів за шкалою університету (RD)*	Оцінка за національною шкалою		Визначення
	чотирибальна шкала	залік	
90–100	5 (відмінно)	зараховано	Відмінне виконання лише з незначною кількістю помилок
82–89	4 (добре)		Вище середнього рівня з кількома помилками
74–81			В загальному правильна робота з певною кількістю помилок
64–73			3 (задовільно)
60–63	Виконання задовольняє мінімальні критерії		
35–59	2 (незадовільно)	не зараховано	Можливе повторне складання
0–34			Необхідний повторний курс з навчальної дисципліни

* Округлення балів здійснюється за правилом округлення натуральних чисел.

7.3.5.2 Шкала оцінювання 200-бальна для спеціальностей галузі знань «Охорона здоров'я»:

Сума балів за шкалою університету (RD)*	Оцінка за національною шкалою		Визначення
	чотирибальна шкала	залік	
170-200	5 (відмінно)	зараховано	Відмінне виконання лише з незначною кількістю помилок
164-169	4 (добре)		Вище середнього рівня з кількома помилками
140-163			В загальному правильна робота з певною кількістю помилок
127-139			3 (задовільно)
120-126	Виконання задовольняє мінімальні критерії		
70-119	2 (незадовільно)	не зараховано	Можливе повторне складання
0-69			Необхідний повторний курс з навчальної дисципліни

7.3.5.3 Оцінювання результатів навчання за шкалою ЄКТС для спеціальностей галузі знань «Охорона здоров'я» здійснюється ранжуванням здобувачів вищої освіти за статистичним показником успішності у порядку наведеному нижче:

МОН України	Положення про організацію освітнього процесу в Сумському державному університеті	Стор.29
СумДУ		Версія 03

Оцінка ЄКТС	Статистичний показник успішності
A	найкращі 10 % здобувачів
B	наступні 25 % здобувачів
C	наступні 30 % здобувачів
D	наступні 25 % здобувачів
E	останні 10 % здобувачів

Ранжування за шкалою ЄКТС проводиться для здобувачів вищої освіти, які навчаються на одному навчальному курсі за однією спеціальністю та успішно завершили вивчення освітнього компонента. Оцінка за шкалою ЄКТС у національну (чотирибальну) шкалу не конвертується.

7.3.6 Політика щодо оцінювання, дедлайнів та перескладання, оскарження результатів оцінювання та інші особливості, що стосуються певної навчальної дисципліни, визначаються «Регламентом навчальної дисципліни» (далі – Регламент), який є додатком до РП НД. Регламент розробляється викладачем навчальної дисципліни та доводиться до відома здобувачів вищої освіти на початку семестру і впродовж періоду викладання дисципліни не змінюється.

7.3.7 Перескладання контрольних заходів всіх видів з метою підвищення позитивної оцінки, як правило, не допускається.

7.3.8 Відповідальність за організацію та проведення оцінювання покладається на викладача, який веде дисципліну, та на завідувача кафедри, за якою закріплена навчальна дисципліна.

7.4 Семестровий контроль

7.4.1 Результати семестрового контролю відображаються у відомості обліку успішності, яка заповнюється викладачем, відповідальним за курс (лектором). У відомості зазначаються бали та семестрова оцінка з дисципліни відповідно до затвердженої шкали оцінювання.

7.4.2 Підсумкові оцінки за національною шкалою оцінювання та шкалою ЄКТС для декількасеместрових навчальних дисциплін визначаються як середньозважені за семестрами викладання відповідно до підсумкової оцінки з навчальної дисципліни (RD_{Σ}): за таблицею співвідношення оцінок наведеною у п. 7.3.5 Положення таблицею:

$$RD_{\Sigma} = \frac{RD_1 \times K_1 + RD_2 \times K_2 + \dots + RD_n \times K_n}{K_1 + K_2 + \dots + K_n},$$

де RD_i – підсумкова оцінка з навчальної дисципліни i -го семестру;

K_i – семестровий обсяг дисципліни в кредитах.

Підсумкові оцінки можуть відрізнятися від оцінки за останній семестр, не впливають на критерії призначення стипендії та зазначаються в додатку до диплома за певним освітнім рівнем.

7.4.3 Особливості оцінювання за 200-бальною шкалою здобувачів вищої освіти для спеціальностей галузі знань «Охорона здоров'я» регламентується «Положенням про

МОН України	Положення про організацію освітнього процесу в Сумському державному університеті	Стор.30
СумДУ		Версія 03

оцінювання навчальної діяльності здобувачів вищої освіти Медичного інституту СумДУ галузі знань 22 «Охорона здоров'я»⁴¹, що розміщене у Реєстрі.

7.4.4 Рівень досягнутих результатів навчання здобувачів відображається у відомості обліку успішності, індивідуальному навчальному плані (навчальній картці) здобувача вищої освіти.

7.4.5 За результатами семестрового контролю з навчальних дисциплін директори інститутів /декани факультетів, керівники центрів, в яких відбувається освітній процес для закріпленого за ними контингенту здобувачів, приймають рішення щодо подальшої навчальної діяльності здобувача (переведення на наступний курс, відрахування тощо).

7.4.5.1 Здобувачам, які одержали під час семестрового контролю у встановлені розкладом терміни одну або дві незадовільні оцінки з поважних причин (через хворобу, сімейні обставини, тривалі службові відрядження тощо), дозволяється ліквідувати академічну заборгованість до початку наступного навчального року.

7.4.5.2 Здобувачі, які одержали під час семестрового контролю три та більше незадовільні оцінки, як правило, відраховуються з університету.

7.4.5.3 Здобувачам, які внаслідок поважних причин впродовж навчального року (хворобу, сімейні обставини, тривалі службові відрядження тощо, що документально підтверджені) отримали під час семестрового контролю не більше ніж дві незадовільних оцінки, дозволяється ліквідувати академічну заборгованість включно до 30 вересня наступного навчального року через додаткове вивчення освітніх компонентів понад обсяги, встановлені навчальними планами (програмами), та повторну семестрову атестацію з них. При цьому вивчення вибіркової дисципліни може бути замінене на вивчення іншої вибіркової дисципліни відповідного циклу та обсягу.

7.4.5.4 Визначений п. 7.4.5.3 цього Положення механізм ліквідації академічної заборгованості реалізується на підставі особистих заяв здобувачів вищої освіти та оформлюється наказом. Наказом визначається порядок ліквідації академічної заборгованості (терміни (графік) ліквідації академічної заборгованості, викладачі, які здійснюють атестацію, тощо) та графік організації навчального процесу цієї категорії здобувачів вищої освіти. При цьому ліквідація академічної заборгованості планується за рахунок власного часу здобувача вищої освіти. Проекти наказів вносять директори інститутів/декани факультетів, керівники центрів, в яких здійснюється освітній процес для закріпленого за ними контингенту здобувачів вищої освіти за погодженням із першим проректором.

7.4.6 Під час вирішення питань переведення та поновлення здобувачів вищої освіти на навчання, перезарахування (трансферу кредитів) освітніх компонентів або ліквідації академічних розбіжностей визначення рівня результатів навчання здобувача вищої освіти здійснюється за національною шкалою оцінювання та шкалою ЄКТС (для спеціальностей галузі знань «Охорона здоров'я»), бали нараховуються відповідно до діючих в університеті навчальних планів за середнім значенням відповідного діапазону перевідних таблиць, наведених у п.п. 7.3.5.1, 7.3.5.2 цього Положення.

⁴¹ Положення про оцінювання навчальної діяльності здобувачів вищої освіти Медичного інституту СумДУ галузі знань 22 «Охорона здоров'я». Реєстр: <https://normative.sumdu.edu.ua/>

МОН України	Положення про організацію освітнього процесу в Сумському державному університеті	Стор.31
СумДУ		Версія 03

7.5 Процедури розгляду звернень здобувачів вищої освіти щодо оцінювання результатів навчання

7.5.1 У разі незгоди з оцінкою контрольного заходу (модульного (у разі його передбачення), семестрового (залік, диференційований залік, екзамен) та атестації (кваліфікаційний екзамен, захист кваліфікаційної роботи)) здобувач вищої освіти має право подати апеляцію.

7.5.2 Апеляція подається особисто здобувачем вищої освіти на ім'я директора інституту/декана факультету в день проведення контрольного заходу або оголошення його результатів, але не пізніше наступного робочого дня після оголошення результатів.

7.5.3 У разі надходження апеляції розпорядженням директора інституту/декана факультету за його головуванням створюється комісія для розгляду апеляції.

7.5.4 Апеляція розглядається апеляційною комісією не пізніше наступного робочого дня після її подання. Висновки апеляційної комісії оформляються відповідним протоколом. У разі встановлення апеляційною комісією порушень під час проведення атестації, які вплинули на результати оцінювання, за її рішенням змінюється оцінка.

8 ПРИЙОМ НА НАВЧАННЯ, ПЕРЕРИВАННЯ НАВЧАННЯ, ВІДРАХУВАННЯ, ПОНОВЛЕННЯ ТА ПЕРЕВЕДЕННЯ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

8.1 Прийом та зарахування осіб на навчання до університету здійснюється згідно з «Правилами прийому до Сумського державного університету», які розробляються відповідно до Умов прийому для здобуття вищої освіти в поточному році, затверджених МОН України. «Правила прийому до Сумського державного університету» затверджуються вченою радою, вносяться до Єдиної державної електронної бази з питань освіти та оприлюднюються на веб-сайті університету.

8.2 Здобувач має право на перерву у навчанні в університеті у зв'язку з обставинами, які унеможливають виконання освітньої програми (за станом здоров'я, призовом на строкову військову службу у разі втрати права на відстрочку від неї, сімейними обставинами тощо). Таким особам надається академічна відпустка в установленому законодавством порядку.

8.3 Підставами для відрахування здобувача вищої освіти можуть бути:

8.3.1 завершення навчання за відповідною освітньою програмою;

8.3.2 власне бажання;

8.3.3 переведення до іншого закладу вищої освіти;

8.3.4 невиконання вимог навчального плану;

8.3.5 порушення умов контракту;

8.3.6 за станом здоров'я на підставі висновку лікарсько-консультативної комісії;

8.3.7 інші випадки, передбачені законодавством.

8.4 Здобувач, відрахований з університету до завершення навчання за відповідною освітньою програмою, має право на поновлення на навчання в університеті в межах ліцензованого обсягу його відповідної освітньої програми.

8.5 Порядок відрахування, переривання навчання, поновлення і переведення осіб, які навчаються у закладах вищої освіти, трансферу кредитів, а також порядок надання

МОН України	Положення про організацію освітнього процесу в Сумському державному університеті	Стор.32
СумДУ		Версія 03

академічної відпустки визначаються діючим законодавством та внутрішньоуніверситетським нормативними актами, що розміщені у Реєстрі ⁵⁾.

9 ТРАНСФЕР КРЕДИТІВ

9.1 Університет може визнавати еквівалентними та перезараховувати обсяги навчального навантаження (здійснювати трансфер кредитів) та результати навчання здобувача вищої освіти з певних освітніх компонентів (дисципліна або окремі її теми, навчальна або виробнича практика тощо) встановлених під час навчання в іншому ЗВО або в СумДУ під час навчання за іншими освітніми програмами, або обсяги та результати неформального та інформального навчання.

9.2 Трансфер кредитів з освітнього компоненту може застосовуватися за умови визначеності освітньою програмою, за якою навчався здобувач, результатів навчання, наявності системи їх оцінювання та позитивному оцінюванні результатів навчання здобувача з цього компоненту.

9.3 Перезарахування обсягів навчального навантаження здобувача під час навчання в іншому ЗВО або в СумДУ під час навчання за іншими ОП здійснюється за його заявою до деканату інституту/факультету, деканату Центру заочної, дистанційної та вечірньої форм навчання, навчально-наукового центру підготовки кадрів вищої кваліфікації на підставі наданого ним документа про вищу освіту або академічної довідки з переліком та результатами оцінювання освітніх компонентів, кількістю кредитів ЄКТС. Перезарахування навчальних дисциплін здійснює декан факультету (директор інституту, центру) на підставі академічної довідки за умови відповідності програмним вимогам. Для проведення процедури трансферу кредитів додатково до вищезазначених документів СумДУ може використовувати інформаційний пакет (каталог курсів) та опис ОП закладу вищої освіти, в якому навчався здобувач.

9.4 Перезарахування результатів навчання, отриманих у неформальній освіті здійснюється на добровільній основі шляхом подання освітньої декларації та документів, що підтверджують участь здобувача у заході неформальної освіти (свідоцтва, сертифікати, дипломи, тощо) до деканату інституту/факультету, деканату Центру заочної, дистанційної та вечірньої форм навчання, навчально-наукового центру підготовки кадрів вищої кваліфікації. Рішення про перезарахування приймається комісією з атестації, яку формує керівник групи забезпечення спеціальності за якою навчається здобувач. Правила перезарахування результатів навчання, отриманих в неформальній освіті визначаються Положенням про перезарахування результатів навчання здобувачів вищої освіти Сумського державного університету, отриманих у неформальній освіті⁴².

9.5 Визначення обсягу навчального навантаження з освітнього компоненту ОП університету здійснюється зіставленням результатів навчання, запланованих цим освітнім компонентом, та результатів навчання, яких було досягнуто здобувачем у іншому закладі вищої освіти або в СумДУ за іншою ОП або в результаті неформального навчання.

9.6 Перезарахування кредитів з освітнього компоненту в обсязі встановленому програмою СумДУ здійснюється, якщо результати навчання, яких було досягнуто

⁴² Положення про перезарахування результатів навчання здобувачів вищої освіти Сумського державного університету, отриманих у неформальній освіті. Реєстр: <https://normative.sumdu.edu.ua/>

МОН України	Положення про організацію освітнього процесу в Сумському державному університеті	Стор.33
СумДУ		Версія 03

здобувачем вищої освіти у іншому закладі вищої освіти або в СумДУ за іншою ОП або в результаті неформального навчання повністю відповідають запланованим результатам навчання з цього освітнього компоненту. При цьому врахування формальних процедур та норм (відповідність назв освітніх компонентів, їх структура (обсяг аудиторної роботи, виконання індивідуальних завдань, курсових робіт та проєктів), кількість семестрів викладання, форма підсумкового контролю), що призвели до засвоєння освітнього компонента не є обов'язковим.

9.7 Порядок надання трансферу (перезарахування) кредитів визначається чинним законодавством, певні процедурні питання регулюються внутрішньоуніверситетським «Положення про переведення, відрахування та поновлення здобувачів у Сумському державному університеті»⁴³ та іншими документами, що розміщені у Реєстрі.

10 ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ З ДОУНІВЕРСИТЕТСЬКОЇ ПІДГОТОВКИ

10.1 Метою організації доуніверситетської підготовки є проведення цілеспрямованої освітньої, навчальної, виховної і методичної діяльності у сфері підготовки громадян України та іноземних громадян до вступу у заклади вищої освіти.

10.2 Доуніверситетська освіта в СумДУ передбачає використання таких форм:

10.2.1 підготовка в профільних класах навчальних закладів, що входять до навчально-науково-виробничого комплексу університету, за робочими планами і програмами, узгодженими з університетом, які передбачають поглиблене вивчення фундаментальних дисциплін;

10.2.2 підготовка учнів спеціалізованих груп коледжів, технікумів та училищ за інтегрованими навчальними планами та програмами, розробленими цими навчальними закладами разом з університетом;

10.2.3 організація роботи підготовчих курсів із предметів, що входять до переліку дисциплін, які виносяться на зовнішнє незалежне тестування;

10.2.4 підготовка іноземних громадян до вступу в університет на підготовчому відділенні університету;

10.2.5 підготовка учнівської молоді в секціях, гуртках Центру науково-технічної творчості університету з набуття техніко-технологічних знань та умінь, що відповідають спеціальностям, підготовка за якими відбувається у СумДУ.

10.3 Під час організації освітнього процесу з доуніверситетської підготовки університет керується чинним законодавством України та нормативними актами МОН України. Особливості його організації визначаються внутрішньоуніверситетськими нормативними документами «Положенням про навчально-науково-виробничий комплекс Сумського державного університету»⁴⁴, «Положенням про підготовчі курси при Сумському державному університеті»⁴⁵, «Положенням про відокремлений відділ з

⁴³ Положення про переведення, відрахування та поновлення здобувачів у Сумському державному університеті. Реєстр: <https://normative.sumdu.edu.ua/>

⁴⁴ Положення про навчально-науково-виробничий комплекс Сумського державного університету. Реєстр: <https://normative.sumdu.edu.ua/>

⁴⁵ Положення про підготовчі курси при Сумському державному університеті. Реєстр: <https://normative.sumdu.edu.ua/>

МОН України	Положення про організацію освітнього процесу в Сумському державному університеті	Стор.34
СумДУ		Версія 03

профорієнтаційної роботи»⁴⁶, «Положенням про центр науково-технічної творчості учнівської молоді»⁴⁷ та іншими документами, що розміщені у Реєстрі.

11 ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ З ПРОФЕСІЙНОЇ (ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ) ОСВІТИ

11.1 Для забезпечення конкурентоспроможності та мобільності на ринку праці, формування і розвитку професійних та загальних компетентностей здобувачів вищої освіти, необхідних для трудової діяльності за певною спеціальністю (спеціалізацією) університет може здійснювати професійне (професійно-технічне) навчання здобувачів вищої освіти шляхом інтеграції навчання за певним освітнім рівнем з підготовкою за спорідненою професією (групою професій), спеціальністю чи галуззю професійної діяльності.

11.2 У процесі організації професійного навчання університет керується Законом України «Про професійну (професійно-технічну) освіту» та іншими загальнодержавними нормативно-правовими актами у сфері професійної (професійно-технічної) освіти.

12 ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ З ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ОСВІТИ

12.1 Післядипломна освіта в університеті реалізується на засадах безперервності освіти та проводиться у формах спеціалізації, підвищення кваліфікації, стажування та здобуття іншої спеціальності на основі здобутого раніше освітнього рівня та практичного досвіду.

12.2 Суб'єктами освітнього процесу післядипломної освіти є слухачі – особи, які одержують освітні послуги за програмами післядипломної освіти.

12.3 Зміст післядипломної освіти визначається вимогами суспільства до кадрового забезпечення галузей економіки з урахуванням перспективи їх розвитку, сучасними вимогами до засобів, форм і методів професійної діяльності на основі державних стандартів підготовки фахівців.

12.4 Форми навчання, організації освітнього процесу та види навчальних занять устанавлюються університетом згідно з цим Положенням залежно від складності, мети та змісту навчальної програми відповідно до потреб замовника на підставі укладеного з ним договору.

12.5 Тривалість навчання з післядипломної освіти встановлюється університетом за погодженням із замовником з урахуванням мети, складності навчання та досвіду практичної роботи слухачів.

12.6 Навчальні плани розробляються структурними підрозділами університету (факультетами, центрами тощо), що організують освітній процес для закріпленого за ними контингенту слухачів післядипломної освіти, та затверджуються ректором.

12.7 Прийом на навчання здійснюється відповідно до правил прийому, розроблених структурними підрозділами університету (факультетами, центрами тощо), що організують освітній процес для закріпленого за ними контингенту слухачів

⁴⁶ Положення про відокремлений відділ з профорієнтаційної роботи. Реєстр: <https://normative.sumdu.edu.ua/>

⁴⁷ Положення про центр науково-технічної творчості учнівської молоді. Реєстр: <https://normative.sumdu.edu.ua/>

МОН України	Положення про організацію освітнього процесу в Сумському державному університеті	Стор.35
СумДУ		Версія 03

післядипломної освіти, затверджених ректором. Прийом на навчання для здобуття іншої спеціальності на основі одержаного раніше освітнього рівня здійснюється відповідно до «Правил прийому до Сумського державного університету», затверджених у порядку, встановленому п. 8.1 цього Положення.

12.8 Завершеність післядипломної освіти фахівців на окремому етапі засвідчує підсумковий контроль знань і відповідний документ про післядипломну освіту.

12.9 Особа, яка успішно пройшла навчання за програмою спеціалізації, підвищення кваліфікації, стажування, отримує документ про здобуту післядипломну освіту (свідоцтво, сертифікат, довідка), зразок якого затверджується вченою радою університету.

12.10 Правові, організаційні та інші особливості післядипломної освіти в університеті фахівців медичного спрямування, Збройних сил України, кадрів державної служби визначаються нормативними актами відповідних центральних органів виконавчої влади.

13 СИСТЕМА ВНУТРІШНЬОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ ВИЩОЇ ОСВІТИ

13.1 Нормативну основу функціонування системи забезпечення якості вищої освіти університету формують Закони України «Про вищу освіту», «Про освіту», інші нормативно-правові акти у сфері вищої освіти, Статут СумДУ, Стратегічний план розвитку Сумського державного університету на 2020-2026 роки⁴⁸, Політика щодо забезпечення якості вищої освіти⁴⁹, наказом ректора про систему забезпечення якості освітньої діяльності та якості вищої освіти Сумського державного університету.⁵⁰

13.2 Метою системи забезпечення якості вищої освіти є ефективне провадження освітньої діяльності відповідно до вимог законодавства, стандартів вищої освіти, критеріїв акредитації освітніх програм, визначених Національним агентством із забезпечення якості вищої освіти, міжнародних стандартів акредитації освітніх програм, а також реалізація умов для якісної підготовки висококваліфікованих фахівців відповідного рівня та спеціальності, конкурентоспроможних на ринку праці, компетентних, відповідальних, які вільно володіють своєю професією, орієнтуються в суміжних сферах діяльності, здатних до ефективної професійної діяльності на рівні світових стандартів, готових до постійного професійного зростання, соціальної та професійної мобільності.

13.3 Відповідаючи сучасним європейським практикам, внутрішня система забезпечення якості СумДУ базується на принципах публічності (прозорості), академічної доброчесності, конкурентоздатності, гнучкості й адаптивності, а також інтегративності.

13.4 Політика СумДУ щодо забезпечення якості спрямована на постійне удосконалення якості вищої освіти та реалізується шляхом здійснення відповідних заходів й широкого спектра внутрішніх процедур на всіх інституційних рівнях

⁴⁸ Стратегічний план розвитку Сумського державного університету на 2020-2026 роки. Реєстр: <https://normative.sumdu.edu.ua/>

⁴⁹ Політика забезпечення якості освітньої діяльності та якості вищої освіти Сумського державного університету. Реєстр: <https://normative.sumdu.edu.ua/>

⁵⁰ Система забезпечення якості освітньої діяльності та якості вищої освіти Сумського державного університету. Реєстр: <https://normative.sumdu.edu.ua/>

МОН України	Положення про організацію освітнього процесу в Сумському державному університеті	Стор.36
СумДУ		Версія 03

університету, а саме:

- визначення принципів та процедур забезпечення якості вищої освіти в СумДУ; здійснення моніторингу та періодичного перегляду освітніх програм;
- щорічне оцінювання здобувачів вищої освіти, науково-педагогічних і педагогічних працівників університету та регулярне оприлюднення результатів таких оцінювань на офіційному веб-сайті університету;
- забезпечення підвищення кваліфікації педагогічних, наукових і науково-педагогічних працівників;
- забезпечення наявності необхідних ресурсів для організації освітнього процесу, у тому числі самостійної роботи здобувачів, за кожною ОП;
- забезпечення наявності інформаційних систем для ефективного управління освітнім процесом;
- забезпечення публічності інформації про ОП, ступені вищої освіти та кваліфікації;
- забезпечення дотримання академічної доброчесності працівниками та здобувачами вищої освіти СумДУ, у тому числі створення і забезпечення функціонування ефективної системи запобігання та виявлення академічного плагіату.

13.5 Розподіл відповідальності, функціональних обов'язків, повноважень та прав між учасниками внутрішньої системи забезпечення якості СумДУ у контексті здійснення процесів і процедур внутрішнього забезпечення якості визначається нормативними актами в цій сфері. Внутрішня система забезпечення якості вищої освіти має п'ять інституційних рівнів:

- 1 рівень – здобувачі вищої освіти, які беруть участь в опитуваннях;
- 2 рівень – рівень розробки, затвердження, моніторингу та перегляду ОП, що включає: РПГ ОП на чолі з гарантом, групи забезпечення спеціальностей, випускові кафедри;
- 3 рівень – рівень інституту / факультету (центру заочної, дистанційної та вечірньої форм навчання), що представлений Радою із забезпечення якості вищої освіти інституту / факультету;
- 4 рівень – загальноуніверситетські спеціально створені підрозділи, до виключної компетенції яких відносяться процеси внутрішнього забезпечення якості (Рада із забезпечення якості вищої освіти СумДУ, Центр забезпечення якості вищої освіти);
- 5 рівень – органи загального управління, частина функцій яких пов'язана з процесами внутрішнього забезпечення якості (наглядова та вчена ради, ректор).

14 АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ

14.1 Всі учасники освітнього процесу під час навчання (здійснення своїх посадових обов'язків) повинні дотримуватись академічної доброчесності, принципи якої проголошені «Кодексом академічної доброчесності Сумського державного університету»⁵¹.

14.2 Опис університетської системи сприяння дотриманню принципів академічної доброчесності та етики академічних взаємовідносин, механізмів управління процесом дотримання академічної доброчесності на загальноуніверситетському та локальному рівнях, видів відповідальності за порушення академічної доброчесності, процедури розгляду порушень академічної доброчесності, порядку перевірки навчальних та

⁵¹ Кодекс академічної доброчесності Сумського державного університету. Реєстр: <https://normative.sumdu.edu.ua/>

МОН України	Положення про організацію освітнього процесу в Сумському державному університеті	Стор.37
СумДУ		Версія 03

кваліфікаційних робіт на наявність ознак академічного плагіату, заходів з попередження порушень академічної доброчесності тощо визначені «Положенням про академічну доброчесність та етику академічних взаємовідносин у Сумському державному університеті»⁵², наказом ректора «Про підписання декларацій про дотримання академічної доброчесності учасниками освітнього процесу»⁵³, «Положенням про групу сприяння академічної доброчесності»⁵⁴, «Методичною інструкцією щодо перевірки академічних текстів на наявність текстових запозичень»⁵⁵, що розміщені в Реєстрі.

14.3 У разі, якщо викладачем виявлено порушення академічної доброчесності з боку здобувача вищої освіти у формі академічного плагіату або списування під час вивчення навчальної дисципліни, викладач зобов'язаний вчинити одну з наступних дій:

- знизити на величину до 40% включно кількість балів, отриманих при виконанні завдання на практичних (семінарських) заняттях, лабораторних роботах;
- надати рекомендації щодо доопрацювання обов'язкового індивідуального завдання із зниженням підсумкової кількості отриманих балів на величину 25% включно;
- не зараховувати обов'язкове індивідуальне завдання без надання права його перероблення;
- призначити перескладання письмового модульного або підсумкового контролю із зниженням підсумкової кількості отриманих балів на величину до 15% включно;
- відмовити в перескладанні письмового модульного або підсумкового контролю.

14.4 У разі, якщо викладачем виявлено інше (інші) порушення академічної доброчесності з боку здобувача, окрім зазначених у пункті 16.3, що визначені «Кодексом академічної доброчесності Сумського державного університету», викладач зобов'язаний вчинити одну з наступних дій:

- подати клопотання завідувачу кафедри або директору інституту (декану) факультету) щодо розгляду справи про порушення та встановлення академічної відповідальності для здобувача у вигляді повторного проходження відповідного освітнього компонента освітньої програми;
- подати клопотання комісії з академічної доброчесності щодо розгляду справи про порушення та встановлення академічної відповідальності для здобувача у вигляді виключення його з рейтингу претендентів на отримання академічної стипендії чи нарахування штрафних балів у такому рейтингу або позбавлення академічної стипендії;
- подати клопотання університетській Комісії з етики та управлінням конфліктами щодо розгляду справи про порушення та встановлення одного або декількох з наступних видів академічної відповідальності для здобувача:
- повідомлення суб'єкта, який здійснює фінансування навчання, установи, що видала грант на навчання, потенційних роботодавців, батьків здобувача про вчинене порушення;
- позбавлення права брати участь у конкурсах на отримання стипендій, грантів тощо;

⁵² Положення про академічну доброчесність та етику академічних взаємовідносин у Сумському державному університеті. Реєстр: <https://normative.sumdu.edu.ua/>

⁵³ Про підписання декларацій про дотримання академічної доброчесності учасниками освітнього процесу. Реєстр: <https://normative.sumdu.edu.ua/>

⁵⁴ Положення про групу сприяння академічної доброчесності. Реєстр: <https://normative.sumdu.edu.ua/>

⁵⁵ Методична інструкція щодо перевірки академічних текстів на наявність текстових запозичень. Реєстр: <https://normative.sumdu.edu.ua/>

МОН України	Положення про організацію освітнього процесу в Сумському державному університеті	Стор.38
СумДУ		Версія 03

- позбавлення наданих університетом пільг з оплати навчання;
- відрахування із університету.

14.5 У разі, якщо викладачем у якості керівника кваліфікаційної роботи виявлено порушення академічної доброчесності з боку здобувача у формі академічного плагіату, викладач зобов'язаний призначити повторне виконання окремого розділу (розділів) кваліфікаційної роботи (у разі наявності технічних помилок при цитуванні, що виявлені в оглядовій частині роботи, яка не описує безпосереднє авторське дослідження) або подати клопотання завідувачу кафедри або директору інституту/декану факультету щодо розгляду справи про порушення та встановлення академічної відповідальності для здобувача у вигляді повторного виконання кваліфікаційної роботи.

14.6 У разі, якщо викладачем у якості керівника кваліфікаційної роботи виявлено інше (інші) порушення академічної доброчесності, окрім академічного плагіату, викладач зобов'язаний подати клопотання комісії з академічної доброчесності або університетській Комісії з етики та управлінням конфліктами щодо розгляду справи про порушення та встановлення одного або декількох видів академічної відповідальності, які зазначені у пункті 16.4 для відповідних комісій.

15 ПРАВА ТА ОБОВ'ЯЗКИ УЧАСНИКІВ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ

15.1 Учасниками освітнього процесу в університеті є: наукові, науково-педагогічні, педагогічні працівники, працівники клінічних баз університету, університетської клініки; здобувачі вищої освіти та інші особи, які навчаються в університеті; представники експертних рад роботодавців, експерти у відповідній галузі, представники роботодавців, фахівці-практики, які залучаються до освітнього процесу під час реалізації ОП; інші працівники університету та стейкхолдери.

15.2 Науково-педагогічні, наукові та педагогічні працівники СумДУ мають право:

- на академічну свободу, що реалізується в інтересах особи, суспільства та людства загалом;
- на академічну мобільність для провадження професійної діяльності;
- на захист професійної честі та гідності;
- брати участь в управлінні університетом, у тому числі обирати та бути обраним до вищого органу громадського самоврядування, вченої ради університету, вчених рад його структурних підрозділів;
- обирати методи та засоби навчання, що забезпечують високу якість навчального процесу;
- на забезпечення створення відповідних умов праці, підвищення свого професійного рівня, організацію відпочинку та побуту, встановлених законодавством, нормативними актами СумДУ, умовами трудового та колективного договору;
- безоплатно користуватися бібліотечними, інформаційними ресурсами, послугами навчальних, наукових, спортивних, культурно-освітніх підрозділів СумДУ;
- на захист права інтелектуальної власності;
- на підвищення кваліфікації та стажування не рідше одного разу на п'ять років;
- інші права визначені законодавством і статутом СумДУ.

15.3 Науково-педагогічні, наукові та педагогічні працівники СумДУ зобов'язані:

МОН України	Положення про організацію освітнього процесу в Сумському державному університеті	Стор.39
СумДУ		Версія 03

- забезпечувати викладання на високому науково-теоретичному і методичному рівні навчальних дисциплін відповідної освітньої програми за спеціальністю, провадити наукову діяльність (для науково-педагогічних працівників);
- підвищувати професійний рівень, педагогічну майстерність, наукову кваліфікацію (для науково-педагогічних працівників). Порядок та особливості підвищення кваліфікації визначається Положенням про підвищення кваліфікації співробітників СумДУ, педагогічних та науково-педагогічних працівників інших закладів освіти у Сумському державному університеті⁵⁶;
- дотримуватися норм педагогічної етики, моралі, поважати гідність осіб, які навчаються у закладах вищої освіти;
- дотримуватися в освітньому процесі та науковій (творчій) діяльності академічної доброчесності та забезпечувати її дотримання здобувачами вищої освіти;
- розвивати у здобувачів самостійність, ініціативу, творчі здібності;
- дотримуватися статуту СумДУ, законів, інших нормативно-правових актів.

15.4 Здобувачами вищої освіти у СумДУ є студенти, аспіранти, слухачі, лікарі-інтерни.

15.4.1 Здобувачі вищої освіти у СумДУ, мають право на:

- вибір форми навчання під час вступу до університету;
- безпечні і нешкідливі умови навчання, праці та побуту;
- безоплатне користування бібліотеками, музеями, інформаційними фондами, навчальною, науковою та спортивною базами СумДУ;
- безоплатне забезпечення інформацією для навчання у доступних форматах з використанням технологій, що враховують обмеження життєдіяльності, зумовлені станом здоров'я (для осіб з особливими освітніми потребами);
- забезпечення гуртожитком та цілодобовим доступом до нього на строк навчання;
- участь у науково-дослідних, дослідно-конструкторських роботах, конференціях, симпозиумах, виставках, конкурсах, представлення своїх робіт для публікації;
- участь у заходах з освітньої, наукової, науково-дослідної, спортивної, мистецької, громадської діяльності, що проводяться в Україні та за кордоном;
- участь в обговоренні та вирішенні питань удосконалення навчального процесу, науково-дослідної роботи, призначення стипендій, організації дозвілля, побуту, оздоровлення;
- участь у діяльності органів громадського самоврядування СумДУ, інститутів, факультетів, вченої ради СумДУ, органів студентського самоврядування;
- вибір навчальних дисциплін у межах, передбачених відповідною ОП та навчальним планом;
- академічну мобільність, у тому числі міжнародну;
- участь у формуванні індивідуального навчального плану;
- безоплатне проходження практики на підприємствах, в установах, закладах та організаціях;
- канікулярну відпустку тривалістю не менш як вісім календарних тижнів на навчальний рік;
- інші права визначені законодавством.

15.4.2 Здобувачі вищої освіти у СумДУ, зобов'язані:

⁵⁶ Положення про підвищення кваліфікації співробітників СумДУ, педагогічних та науково-педагогічних працівників інших закладів освіти у Сумському державному університеті. Реєстр: <https://normative.sumdu.edu.ua/>

МОН України	Положення про організацію освітнього процесу в Сумському державному університеті	Стор.40
СумДУ		Версія 03

- дотримуватися вимог законодавства, статуту та правил внутрішнього розпорядку СумДУ;
- виконувати вимоги з охорони праці, техніки безпеки, виробничої санітарії, протипожежної безпеки, передбачені відповідними правилами та інструкціями;
- виконувати вимоги освітньої (наукової) програми (індивідуального навчального плану), дотримуючись академічної доброчесності, та досягати визначених для відповідного рівня вищої освіти результатів навчання.

16 ПРИКІНЦЕВІ ПОЛОЖЕННЯ

16.1 Положення вводиться в дію з наступного дня після його затвердження наказом ректора.

16.2 Зміни та доповнення до Положення можуть вноситися наказом ректора або наказом ректора за рішенням вченої ради університету або відповідного дорадчого органу. У такому самому порядку Положення скасовується.

16.3 Визначити таким, що втратило чинність версію 02 даного Положення про організацію освітнього процесу, затверджену наказом ректора №0469-І від 03.06.2020 р.

16.4 Відповідальність за актуалізацію Положення та контроль за виконанням його вимог несуть посадові особи університету відповідно до їх функціональних обов'язків.

16.5 У разі наявності розходження між Положенням та документом на який Положення посилається вважати чинною більш пізню редакцію.

Затверджено вченою радою СумДУ
Протокол № 5 від 11 листопада 2021 року

Голова вченої ради
Вчений секретар

Анатолій ВАСИЛЬЄВ
Анатолій РУБАН

РОЗРОБНИКИ ПОЛОЖЕННЯ:

Проректор з науково-педагогічної роботи
Начальник навчально-організаційного управління

Інна ШКОЛЬНИК

Начальник навчально-методичного відділу

Володимир ЮСКАЄВ
Олена КРИКЛІЙ

Начальник Центру забезпечення якості вищої освіти

Ольга ЛЮТА

Директор організаційно-методичного центру технологій електронного навчання

Юрій ЗУБАНЬ

Начальник навчального відділу практики та інтеграційних зв'язків із замовниками кадрів

Альона ЄВДОКИМОВА

Начальник навчального відділу

Юлія ЧОРТОК

Керівник групи супроводження ліцензування та акредитації

Євгенія МОРДАНЬ

ПОГОДЖЕНО:

Перший проректор

Сергій ЛЕОНОВ

МОН України	Положення про організацію освітнього процесу в Сумському державному університеті. Додаток 1 – Глосарій	Стор.41
СумДУ		Версія 03

ГЛОСАРІЙ

OpenCourseWare СумДУ (OCW СумДУ) – відкритий електронний ресурс організаційних, навчально-методичних матеріалів дисциплін, що включено до складу освітніх програм підготовки та підвищення кваліфікації фахівців різних освітніх рівнів, а також додаткових освітніх програм.

Академічна година – мінімальна облікова одиниця навчального часу. Тривалість академічної години становить, як правило, 40 хвилин. Дві академічні години утворюють пару академічних годин – аудиторне навчальне заняття, що проводиться за розкладом.

Академічна заборгованість – заборгованість, що виникла у здобувача вищої освіти, якщо він не брав участі у заході підсумкового контролю або за його результатами отримав незадовільну оцінку.

Академічна різниця – це розбіжність між навчальними планами, за яким здобувач вищої освіти навчався і за яким бажає навчатися у разі переведення, поновлення або зарахування на навчання для здобуття другої вищої освіти.

Атестаційний тиждень – передбачається для проведення контрольних заходів (модульного або семестрового контролю з навчальної дисципліни). На кожен день атестаційного тижня плануються контрольні заходи не більш ніж з двох навчальних дисциплін. Під час атестаційного тижня також можуть проводитись заняття з окремих дисциплін за розкладом навчальних занять, а контрольні заходи з них проводяться цього ж тижня, але не раніше, ніж наступного дня після останнього заняття.

Додатковий семестровий контроль (ДСК) – контрольний захід семестрового контролю у формі екзамену.

Екзаменаційна сесія – це період підведення підсумків навчальної роботи здобувачів вищої освіти протягом семестру.

Екзаменаційні матеріали – сукупність теоретичних та практичних завдань, що дозволяють встановити досягнення здобувачем вищої освіти результатів навчання для окремого освітнього компонента та/або освітньої програми в цілому.

Загальні компетентності – універсальні компетентності, що не залежать від предметної області, але важливі для успішної подальшої професійної та соціальної діяльності здобувача вищої освіти в різних галузях та для його особистісного розвитку.

Зміст освіти – науково-обґрунтована система дидактично і методично оформленого навчального матеріалу для різних рівнів та ступенів вищої освіти.

Інтегральна компетентність – узагальнений опис кваліфікації, що виражає її основні компетентнісні характеристики щодо професійної діяльності та/або навчання.

Інформальне навчання – неорганізоване, не завжди усвідомлене та цілеспрямоване навчання, що триває протягом усього життя людини. Фактично це здобуття необхідних знань, умінь, навичок у формі життєвого досвіду.

Інформаційний пакет ЄКТС – стандартизований опис організації освітнього процесу, що містить загальну інформацію про нього, інформацію про освітні програми та каталог курсів (дисциплін) за цими програмами.

МОН України	Положення про організацію освітнього процесу в Сумському державному університеті. Додаток 1 – Глосарій	Стор.42
СумДУ		Версія 03

Каталог курсів – деталізований опис освітніх компонентів освітньої програми, який містить окремо для кожного освітнього компонента його опис у формі силабуса.

Кваліфікаційна робота – це форма атестації, що може передбачатись на завершальному етапі здобуття певного рівня вищої освіти для встановлення відповідності набутих здобувачами результатів навчання (компетентностей) вимогам освітньої програми, стандартів вищої освіти та Національної рамки кваліфікацій. Форми кваліфікаційної роботи включають (не обмежуючись зазначеним): дипломну роботу, дисертаційну роботу, публічну демонстрацію, сукупність наукових статей, комбінацію різних форм вище зазначеного тощо.

Кредит Європейської кредитної трансферно-накопичувальної системи (кредит ЄКТС) – одиниця вимірювання обсягу навчального навантаження здобувача вищої освіти, необхідного для досягнення визначених (очікуваних) результатів навчання. Обсяг одного кредиту ЄКТС становить 30 годин. Навантаження одного навчального року за денною формою навчання становить, як правило, 60 кредитів ЄКТС.

Майнор (minor) – це вибірковий навчальний цикл, що включає дисципліни непрофільної для здобувача вищої освіти предметної сфери та дозволяє йому сформуванню компетентності іншої галузі або спеціальності; minor пропонується в рамках широкого переліку вибірових дисциплін (наприклад, здобувач вищої освіти з будь-якої природничої спеціальності може обрати собі minor з політології, права або перекладу – чи навпаки).

Мейджор (major) – це вибірковий навчальний цикл, що включає дисципліни профільної для здобувача вищої освіти предметної сфери та дозволяє йому сформуванню поглиблену індивідуальну траєкторію професійного спрямування.

Міжсесійний період (для здобувачів вищої освіти заочної (дистанційної) форми навчання) – частина навчального року, впродовж якої здобувач вищої освіти вивчає навчальний матеріал та виконує індивідуальні завдання як самостійно, так і під керівництвом викладача під час консультацій згідно із затвердженим графіком навчального процесу.

Модуль – визначений компонент навчального плану (освітньої програми) в системі, що включає певні види навчальної роботи здобувача вищої освіти, та має однакову або кратну кількість кредитів.

Модульний контроль – захід з оцінювання рівня досягнення здобувачем вищої освіти результатів навчання, сформованих у процесі навчальної роботи протягом відповідного модульного циклу.

Модульно-атестаційний цикл – частина семестру, призначена для вивчення модуля, визначеної групи модулів навчальної дисципліни і здійснення з них модульного та/або семестрового контролю.

Навчальна дисципліна – освітній компонент, що містить педагогічно адаптовану систему понять про явища, закономірності, закони, методи тощо (система модулів, об'єднаних за змістом освіти) будь-якої галузі діяльності (або сукупності галузей діяльності) з визначенням необхідного рівня сформованості результатів навчання (компетентностей) здобувачів вищої освіти.

Навчальний план освітньої програми – нормативний документ університету, що складається на підставі освітньої програми та структурно-логічної схеми

МОН України	Положення про організацію освітнього процесу в Сумському державному університеті. Додаток 1 – Глосарій	Стор.42
СумДУ		Версія 03

підготовки і визначає перелік нормативних (обов'язкових) і вибіркового освітніх компонентів (навчальних дисциплін, модулів, практик, атестаційних заходів здобувачів вищої освіти, інших видів навчальної діяльності тощо) із зазначенням їх обсягу в кредитах ЄКТС та годинах, послідовність їх вивчення та розподіл за періодами навчання, форми проведення навчальних занять та їх обсяг, графік навчального процесу, обсяг роботи здобувачів вищої освіти у взаємодії з викладачем та самостійної роботи, форми підсумкового контролю та атестації.

Настанова сесія – частина навчального року за заочною (дистанційною) формою навчання, впродовж якої здійснюються такі форми навчального процесу, передбачені навчальним планом, як лекції, практичні (семінарські) заняття, лабораторні та індивідуальні заняття, консультації.

Освітній компонент – самодостатня і формально структурована одиниця навчального плану (модуль, навчальна дисципліна, курсова робота (проект), практика, кваліфікаційна робота (проект)), що має чіткий та зрозумілий перелік результатів навчання, відповідні критерії оцінювання та визначену кількість кредитів ЄКТС.

Оцінювання – процедура визначення досягнення здобувачем вищої освіти результатів навчання. Оцінювання має на меті дати можливість:

- особі, яка навчається, відстежувати прогрес у навчанні та виявляти напрями свого подальшого навчання (реалізується проведенням комплексу контрольних заходів у процесі вивчення здобувачем вищої освіти освітнього компонента (формативне поточне оцінювання та контроль));
- викладачу (викладачам) оцінити ступінь досягнення здобувачем вищої освіти результатів навчання в межах освітнього компонента чи освітньої програми в цілому (реалізується проведенням підсумкового контролю по завершенню вивчення освітнього компонента або освітньої програми в цілому (підсумкове сумативне оцінювання та контроль)).

Призначення кредитів – процес визначення кількості кредитів програмам (кваліфікаціям) або освітнім компонентам. Кредити ЄКТС призначаються на основі типового навантаження, необхідного для досягнення результатів навчання.

Профіль освітньої програми – короткий опис її основного призначення, що містить суттєву інформацію про програму (галузь знань, рівень програми, програмні результати навчання, особливості навчального середовища, а також основні види навчання, викладання та оцінювання). Інформація про профіль програми міститься у додатку к документу про вищу освіту.

Семестровий диференційований залік (залік з оцінкою) – вид семестрового контролю, який планується за відсутності екзамену та передбачає можливість однозначно визначити рівень досягнення здобувачем вищої освіти результатів навчання для окремого освітнього компоненту на підставі результатів виконаних індивідуальних завдань.

Семестровий екзамен – форма підсумкового контролю результатів навчання здобувача вищої освіти з окремого освітнього компоненту (як правило, з навчальної дисципліни) за семестр, що проводиться як контрольний захід в строки, встановлені графіком навчального процесу.

Семестровий залік – вид семестрового контролю, який планується за відсутності екзамену та передбачає можливість однозначно визначити рівень

МОН України	Положення про організацію освітнього процесу в Сумському державному університеті. Додаток 1 – Глосарій	Стор.42
СумДУ		Версія 03

досягнення здобувачем вищої освіти результатів навчання для окремого освітнього компоненту за результатами поточного контролю впродовж семестру.

Семестровий контроль результатів навчання здобувачів вищої освіти – оцінювання встановлення рівня досягнення здобувачами результатів навчання з освітнього компонента, як правило, за семестр. Семестровий контроль проводиться відповідно до навчального плану у вигляді заліку (диференційованого заліку) або екзамену в строки, встановлені графіком навчального процесу.

Спеціальні (фахові, предметні) компетентності – компетентності, актуальні для конкретної предметної області, які є важливими для успішної професійної діяльності за певною спеціальністю на певному рівні НРК.

Структурно-логічна схема освітньої програми – наукове і методичне обґрунтування процесу реалізації освітньої програми, що визначає логічну послідовність вивчення її компонентів.

Трансфер кредитів – визнання університетом обсягів та результатів навчання здобувача вищої освіти (перезарахування кредитів) в іншому закладі вищої освіти або кредитів, установлених під час навчання за іншими освітніми програмами, або обсягів та результатів неформального та інформального навчання.

Узгодженість результатів навчання в межах освітньої програми – відповідність та узгодженість таких взаємозв'язків в освітній програмі:

- програмних результатів навчання з Національною рамкою кваліфікацій;
- програмних результатів навчання зі стандартами вищої освіти;
- результатів навчання освітніх компонентів з програмними результатами навчання;
- методів навчання та викладання з відповідними результатами навчання;
- методів оцінювання з програмними результатами навчання та результатами навчання освітніх компонентів.

Факультативна дисципліна – навчальна дисципліна, що не входить до навчального плану освітньої програми, за якою навчається здобувач вищої освіти, є необов'язковою для вивчення, але може вивчатися з метою розширення світогляду, ознайомлення з новими сферами знань, здійснення ними наукових досліджень та реалізації творчого потенціалу.

МОН України	Положення про організацію освітнього процесу в Сумському державному університеті. Додаток 2 – Аббревіатури	Стор.45
СумДУ		Версія 03

Аббревіатури

OCW – відкритий електронний ресурс структурованих колекцій навчально-методичних матеріалів OpenCourseWare СумДУ.

RD – підсумкова оцінка з навчальної дисципліни.

АСУ «Університет» – автоматизована система управління «Університет».

ДСК – додатковий семестровий контроль.

ЄКТС – Європейська кредитна трансферно-накопичувальна система.

ЗВО – заклад вищої освіти.

Mix – платформа змішаного навчання.

МОН України – Міністерство освіти і науки України.

НД – навчальна дисципліна.

НМКД – навчально-методичний комплекс дисципліни.

НПП – науково-педагогічні працівники.

ОНП – освітньо-наукова програма.

ОП – освітня програма.

ОПП – освітньо-професійна програма.

РП НД – робоча програма навчальної дисципліни.